

ehdottaa, että ryhmä kannattaisi valtiovarainvaliokunnan ehdotusta myöskin pitkäaikaisten obligatioiden koron suuruudesta. Valiokunta ehdottaa, että pitkäaikaisten obligatioiden korko olisi 2 1/2 % kuten hallitus ehdottaa ja kuten aikaisemmin hyväksytyssä korvauslaissa säädetään.

6 §.

Edustajapalkkiosta annetun lain muuttaminen.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen esitykseen laiksi edustajapalkkiosta annetun lain muuttamisesta.

Raatikainen, J.: Selosti asian käsittelyä valtiovarainvaliokunnan asianomaisessa jaostossa. Jaostokäsittelyssä on esitetty, että myöskin pääkaupunkilaisille edustajille annettaisiin koroitettu edustajapalkkio, mutta että heidän edustajapalkkiotaan ei koroitettaisi yhtä paljon kuin maaseudulta olevien edustajien palkkiota koroitettaisiin. Maalaisliiton ryhmän taholta on ilmoitettu, että ryhmä hyväksyy hallituksen esityksen muuttamattomana, samoin on ilmoitettu, että IKL:n ryhmä hyväksyisi hallituksen esityksen, mutta ei kannata sen muuttamista. On myös harkittu, että lakiesitykseen otettaisiin toimeenpanosäännös, jonka mukaan koroitettu palkkio maksettaisiin takautuvasti, esim. helmikuun 1 päivästä lukien. Nyt olisi määriteltävä miten esitykseen suhtaudutaan.

Hakkila: On joko hyväksyttävä hallituksen esitys tai siirrettävä asian käsittely syksyyn.

Bryggari: Myöskin Helsingissä asuvien edustajien ruokay.m. menot ovat nousseet. Ehdotti, että Helsingissä asuvien edustajien palkkiota koroitettaisiin 25 markalla päivää kohti.

Kuusisto: Voin yhtyä Bryggarin ehdotukseen. Ehkä olisi parasta jättää tämä asia syksyyn.

Lehtokoski: Kannatti Bryggarin ehdotusta. Edustajia ei olisi jaettava kahteen ryhmään sillä tavoin kuin se hallituksen esityksessä tehdään.

Aattela: Asian käsittelyä ei pitäisi siirtää syksyyn.

Linna: Yhtyi Aattelan lausuntoon. Palkankoroituksen pitäisi alkaa istuntokauden alusta.

Kulovaara: Asia on nyt käsiteltävä. En vastusta sitä, että myöskin helsinkiläisten edustajien päiväpalkkiota koroitetaan. Laista pitäisi tulla taannehtiva.

Hakkila: Laista ei voida tehdä taannehtivaa ja se olisi saatava nopeasti voimaan.

Tanner: Asia olisi nyt käsiteltävä. Lakia ei olisi tehtävä taannehtivaksi. Ehdotti, että asetuttaisiin sille kannalle, että Helsingissä ja sen lähimmässä ympäristössä asuvien edustajien palkkiota koroitettaisiin 25 markalla päivää kohti ja maaseudulla vakinaisesti asuvien edustajien palkkiota koroitettaisiin 75 markalla päivää kohti.

Tolonen: Vastustan Tannerin ehdotusta, että maaseutuedustajien palkkiota koroitettaisiin 75 markalla.

Keskustelun päätyttyä päätettiin kaikilla äänillä kolme ääntä vastaan ryhmäkokoukselle ehdottaa, että ryhmä asettuisi sille kannalle, että Helsingin kaupungissa tai lyhemmän kuin 30 kilometrin päässä Helsingin päärautatieasemalta asuvien edustajien päivärahaa koroitettaisiin 25 markalla ja muiden edustajien päivärahaa 75 markalla, ja että laki ei olisi taannehtiva.

Kolme v.v. jäsentä oli sillä kannalla, että Helsingissä asuvien edustajien päivärahaa olisi koroitettava 25 markalla ja muiden edustajien päivärahaa 50 markalla, kuten hallitus ehdottaa.

7 §.

Ryhmäkuri.

Sen johdosta, että useita ryhmän jäseniä on ollut poissa eduskunnan istunnoista ja tärkeistäkin äänestyksistä niin myös valiokuntien kokouksista, otettiin keskusteltavaksi ryhmäkurin tehostaminen.

Aattela: Ryhmäkuria olisi tehostettava. Eräissä puoluelehdissä mm. Suomen Sosialidemokraatissa ja Kansan Lehdessä on kirjoitettu ryhmän jäsenten poissaoloista eduskunnan istunnoista, myöskin vaalipiirini sosialidemokraattisen piirijärjestön piirikokouksessa kiinnitettiin asiaan vakavaa huomiota.

Bryggari: Olisi harkittava päiväpalkan pidättämistä niiltä, jotka aiheuttomasti ovat poissa eduskunnan istunnoista. Poissaoloja ei saisi tapahtua muulloin kuin täysin hyväksyttävien syiden perusteella.

Linna: Yhtyi edellisiin lausuntoihin. Ryhmäkuria on tehostettava.

Tolonen: Ehdotti, että määrättäisiin maksettavaksi 100 markan suuruinen sakko jokaisesta istunnosta tai äänestyksestä pois-

saolosta, jos poissaolo on tapahtunut ilman ryhmän tai ryhmän molempien puheenjohtajien antamaa lupaa; jos saman kuun aikana on vielä ilman asinmukaista lupaa poissa istunnosta tai äänestyksestä, olisi sakoksi määrättävä päiväpalkan menettäminen.

Kulovaara: Ehdotti, että poissaolosta, joka tapahtuu ilman asianmukaista lupaa, olisi maksettava sakkoa 25 markkaa, samoin olisi maksettava saman suuruinen sakko, jos on poissa valiokunnan kokouksesta, eikä ole hankkinut varamiestä tilalleen, myöskin eduskunnassa toimitettavista avoimista äänestyksistä poissaolosta, jos se tapahtuu ilman asianmukaista lupaa tai hyväksyttävää syytä, olisi maksettava 25 markan suuruinen sakko.

Kuusisto: Sakkojärjestelmä tuottaa vaikeuksia eikä siitä ole toivottua apua. Paras kurinpitokeino on se, että asianomaisten nimet saatetaan piiritoimikuntien ja puoluelehtien tietoon ja siten myös valitsijain tietoon.

Keskustelun päätyttyä päätettiin ryhmäkokoukselle ilmoittaa, että ryhmäkurin tehostamista koskeva asia on ollut v.v. käsiteltävänä, ja että v.v. tulee tekemään päätösehdotuksen myöhemmin.

8 §.

Lomanpyyntöjä.

Toivonen pyysi vapautusta eduskuntatyöstä t.k:n 29 päiväksi.

Syrjänen pyysi vapautusta eduskuntatyöstä kesäkuun 3 päiväksi.

Pyyntöjä päätettiin puoltaa.

V a k u n d e k s i :

M. I. Aun

Puheenjohtaja.

Elmeri Sattula
Sihteeri.

Edustajapalkkiosta annetun lain muuttaminen.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen esitykseen laiksi edustajapalkkiosta annetun lain muuttamisesta.

Puheenjohtaja Tanner selosti hallituksen esitystä.

Valmistava valiokunta ehdottaa, että ryhmä asettuisi sille kannalle, että Helsingin kaupungissa tai lyhyemmän kuin 30 km. päässä Helsingin päärautatieasemalta asuvien edustajien päivärahaa koroitettaisiin 25 markalla ja muiden edustajien päivärahaa 75 markalla, ja että laki ei olisi taannehtiva.

Tolonen: Maaseutuedustajien olisi tyydyttävä 50 markan koroitukseen. Ehdotti, että maaseutuedustajien päivärahaa koroitettaisiin 50 markalla.

Penttala: Vastustan päiväpalkkion korottamista.

Tuominen: Yhtyi Tolosen kantaan.

Lumme: Yhtyi myös Tolosen kantaan. Päivärahan koroituksen pitäisi astua toukokuun alusta voimaan.

Tanner: Jo vuonna 1939 oli hallitus sillä kannalla, että maaseutuedustajien päivärahan pitäisi olla suuremman kuin Helsingissä asuvien edustajien. Valtion pienipalkkaisten palkkausasiaa on koetettu hoitaa.

Bryggari: Helsingissä asuvien edustajien päivärahaa olisi koroitettava 25 markalla ja maaseudulta valittujen 50 markalla.

Lindqvist: Oli v.v. ehdotuksen kannalla.

Hakkila: Asia juontaa juurensa vuodelta 1939. Skandinaviassa on maaseutuedustajilla ollut suurempi palkka. Asiasta tullaan kyllä keskustelemaan.

Kuusisto: Valitan, että edelleenkin edustajapalkkio rakennettun päivärahan perustalle. Vuosipalkkio olisi paljon parempi. Kun olen yhtynyt v.v. ehdotukseen, olen sen tehnyt siinä mielessä, että asia saataisiin pois päiväjärjestyksestä.

Asiasta puhuivat vielä Aattela ja Tolonen.

Puheenjohtaja totesi ensin, että Penttala ei ole saanut kannatusta vastustavalle kannalleen.

Tämän jälkeen äänestettiin v.v. ehdotuksen ja Tolosen ehdotuksen välillä. Äänestyksessä annettiin v.v. ehdotuksen puolesta 27 ääntä ja Tolosen ehdotuksen puolesta 16 ääntä, joten v.v. ehdotus tuli hyväksytyksi.

7 §.

Ryhmäkuri.

Ilmoitettiin, että v.v. on käsitellyt ryhmäkurin tehostamista koskevaa asiaa, koska ryhmä jäseniä on ollut poissa eduskunnan istunnoista ja valiokuntien kokouksista, ja että v.v. tulee myöhemmin esittämään päätösehdotuksen asiasta.

Merkittiin pöytäkirjaan.

8 §.

Lomanpyyntöjä.

Toivonen pyysi vapautusta eduskuntatyöstä t.k:n 29 päiväksi.

Syrjänen pyysi vapautusta eduskuntatyöstä kesäkuun 3 päiväksi.

Pyyntöihin suostuttiin v.v. ehdotuksen mukaisesti.

9 §.

Keskustelua ulkopoliittisista asioista.

Keskusteltiin ulkopoliittisista asioista.

Hiltunen: Kiinnitti huomiota miesten värveykseen, jota maassa harjoitetaan.

Tanner: Ilmoitti, että ryhmän puheenjohtajat sekä Voionmaa ja Hakkila ja puoluesihteerit Aaltonen ovat keskelleet asian johdosta maalaisliiton eduskuntaryhmän edustajien kanssa. Tässä tilaisuudessa valittiin kummastakin ryhmästä henkilöt käymään asian johdosta pääministerin puheilla. Vaadittiin jyrkkiin toimenpiteisiin ryhtymistä värveyksen lopettamiseksi. Pääministeri ilmoitti olevansa samalla kannalla. Toimenpiteisiin on luvattu ryhtyä.

Lindqvist: Ryhmän jäsenille olisi selostettava ulkopoliittisia asioita.

Bryggari: Yhtyi Lindqvistin lausuntoon. Ryhmän pitäisi tietää mikä on Suomen suhde Saksaan.

Asiasta puhuivat vielä Tuominen ja Aattela.

Keskustelun johdosta ei tehty päätöstä.

V a n d e k s i :

M. A. Tanner
Puheenjohtaja.

Kari Aattela
Sihteeri.

T a r k i s t e t t u :

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 29 p:nä toukokuuta 1941. Kokous alkoi kello 19. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Aarniokoski, Andersson, G., Fagerholm, Hakala, Huotari, Jokinen, Juutilainen, Karjalainen, Kilpi, Kivisalo, Kuittinen, Lepistö, Lonkainen, Malkamäki, Nokelainen, Paasonen, Pekkala, Pitkäsilta, Salovaara, Siljanpää, Wenman, Wirtanen, Voionmaa ja Väisänen. Kokouksessa olivat saapuvilla puoluesihtööri A. Aaltonen ja järjestösihtööri T. Aaltonen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Työläisnuorisoliiton edustajakokous.

Esiteltiin Sosialidemokraattisen Työläisnuorisoliiton lähettämä kutsu edustajan lähettämiseksi liiton edustajakokoukseen, joka pidetään Tampereella kesäkuun 1 ja 2 päivinä. (Kutsu liitteessä v.v. pöytäkirjassa 29/5-41.)

Päätettiin v.v. ehdotuksen mukaisesti, että ryhmän edustajiksi työläisnuorisoliiton edustajakokoukseen lähetetään Aattela ja Toivonen.

2 §.

Pienipalkkaisten viran- ja toimenhaltijain palkkauskysymys.

Esiteltiin valtion pienipalkkaisten viran- ja toimenhaltijain järjestöjen yhteinen kirjelmä, joka oli lähetystön kautta jätetty ryhmälle, ja jossa kosketellaan pienipalkkaisten viran- ja toimenhaltijain palkkauskysymystä. (Liitteessä v.v. pöytäkirjassa 29/5-41)

Valmistava valiokunta ehdotti, että ryhmän jäsenet O. Peltonen ja Malmivuori menisivät asian johdosta ryhmän edustajina valtiovarainministerin puheille.

Tuominen: Lähetystön olisi huomautettava myöskin siitä, että kaikille valtion työläisille ei ole annettu kalliinajanlisiä.

Hiltunen: Kosketteli samaa asiaa kuin Tuominenkin.

Keskustelun päätyttyä hyväksyttiin v.v. ehdotus yksimielisesti.

3 §.

Siirtoväen pika-asutustoiminnan kautta tiloilta pois

joutuvien maataloustyöntekijäin asuttaminen.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen

esitykseen laiksi siirtävän pika-asutustoiminnan kautta tiloil-
ta pois joutuvien maataloustyöntekijäin asuttamisesta, sekä maa-
talousvaliokunnan asiasta antamaan mietintöön.

Valmistava valiokunta ehdotti, että ryhmän puolesta yri-
tettäisiin saada esitys hyväksytyksi maatalousvaliokunnan mietin-
töön liitetyn valiokunnan sosialidemokraattisten jäsenten vasta-
lauseen mukaisesti.

Hyväksyttiin yksimielisesti v.v. ehdotus.

4 §.

Työntekijäin vuosilomaetujen säilyttäminen eräissä ta-
pauksissa.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen
esitykseen laiksi työntekijäin vuosilomaetujen säilyttämisestä
eräissä tapauksissa, sekä työväenasiaivaliokunnan asiasta anta-
maan mietintöön.

Valmistava valiokunta ehdotti, että ryhmän puolesta yri-
tettäisiin saada lakiesitys hyväksytyksi työväenasiaivaliokun-
nan mietintöön liitetyn valiokunnan sosialidemokraattisten jä-
senten vastalauseen mukaisesti.

Tuominen: Tämän suuressa valiokunnassa tapahtuneessa
asian käsittelyssä porvarit muuttivat työväenasiaivaliokunnan
mietintöä siten, että lomasaatavan vanhenemisajaksi - 12 §:n
1 mom.- määrätään yksi vuosi, kuten hallitus oli ehdottanut,
eikä kahta vuotta, kuten työväenasiaivaliokunta oli ehdotta-
nut. Eduskunnassa olisi koetettava saada tämä kohta hyväksytyk-
si työväenasiaivaliokunnan mietinnön mukaisesti.

Keskustelun päätyttyä hyväksyttiin yksimielisesti v.v.
ehdotus.

5 §.

Korvauslain muuttaminen.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituk-
sen esitykseen laiksi alueluovutuksen johdosta menetetyn omai-
suden korvaamisesta annetun lain muuttamisesta, sekä valtio-
varainvaliokunnan asiasta antamaan mietintöön.

Puheenjohtaja Tanner selosti valtiovarainvaliokunnan
hallituksen esitykseen tekemiä muutoksia.

Valmistava valiokunta ehdottaa, että ryhmä kannattaisi
esityksen hyväksymistä valtiovarainvaliokunnan ehdottamassa
muodossa.

SOSIALIDEMOKRAATTINEN EDUSKUNTARYHMÄ

Kokous

27/5 klo 19.11

Asia:

Anttonen A ja Toivo Saaremaa

ehdotus "Jaa"

ehdotus "Ei"

	Jaa	Ei		Jaa	Ei
Aarniokoski			Malmivuori		
Aattela	1		Malmivaara		
Ampuja			Mustasilta		1
Andersson, G.			Mäkeläinen		1
Andersson, K.		1	Nokelainen		
Bryggari		1	Paasonen		
Erich		1	Pekkala		
Eskola		1	Peltonen, M. H.	1	
Fagerholm			Peltonen, O.	1	
Hakala			Penttala		1
Hakkila		1	Perho	1	
Halonen	1		Pitkäsilta		
Häilelä		1	Pyy	1	
Hiltunen	1		Raatikainen, J.	1	
Huotari			Raatikainen, U.		1
Hämäläinen			Rantala	1	
Jokinen			Raunio		1
Juutilainen			Reinikainen	1	
Kajala		1	Rydberg		
Karjalainen			Ryölä		
Kekäläinen		1	Salmela-Järvinen		1
Kettunen	1		Salmenoja		
Kilpi			Salovaara		
Kivisalo			Sillanpää		1
Koivulahti-Lehto	1		Simonen		
Kommu		1	Sinisalo	1	
Köponen		1	Sundström		
Kuittinen			Svento		
Kujala	1		Syrjänen	1	
Kulovaara	1		Tanner		1
Kupari	1		Tervo	1	
Kuusisto		1	Toivonen	1	
Kämäräinen	1		Tolonen		1
Kääriäinen		1	Thomson	1	
Lehtokoski	1		Turkia		
Lehtonen			Turkka		
Lepistö			Turunen	1	
Lindqvist			Welling	1	
Lindström		1	Wenman		
Linna	1		Wirtanen		
Lonkainen			Wirtanen		
Lumme		1	Voionmaa		
Malkamäki			Väisänen		

Peltonen, M.: Olen olettanutkin, että ryhmä olisi, kuten v.v. ehdottaa, aikaisemmin omaksumallaan kannalla pitkäaikaisten obligatioiden koron suhteen. Valtiovarainvaliokunnan ehdotus, että 2 § otettaisiin lakiesitykseen Kekkonen aloitteessa esitetyssä muodossa, on sellainen, että on vaikea olla sitä hyväksymättä. Jos k.o. ehdotusta ei hyväksyttäisi, johtaisi se siihen, että ne, joiden korvausasiat tulevat ensiksi valmiiksi, saisivat korvausta menetetystä omaisuudestaan, mutta ne, joiden korvausasioiden käsittely viipyy, voisivat joutua siihen asemaan etteivät pitkään aikaan saisi ollenkaan korvausta tai saisivatko sitä juuri ollenkaan myöhemminkään.

Kulovaara: Sen jälkeen kun korvauslaki hyväksyttiin, on rahan arvo alentunut. Porvarit hyväksyvät jokatapauksessa 2 §:n valtiovarainvaliokunnan ehdottamassa muodossa, joten meidän on turhaa asettaa sitä vastustamaan, häpäisisimme sillä vain itsemme.

Hiltunen: Korvauslaissa on 2 ja 5 §:n välillä ristiriitaa, ja se olisi poistettava muuttamalla toinen pykälä valtiovarainvaliokunnan ehdottamalla tavalla. Karjalaisille on taattu vissi korvaus. Ei siis ole muuta mahdollisuutta kuin saattaa 2 § sopusointuun 5 §:n kanssa. Tässä yhteydessä olisi kyllä käsiteltävä, mistä saadaa varat lain muutoksesta johtuvien menojen peittämiseen, mutta vaikka nyt ei voitaisikaan osoittaa, mistä varat otetaan, olisi 2 § hyväksyttävä valtiovarainvaliokunnan ehdottamassa muodossa. Ihmetteli, että suuri valiokunta on ryhtynyt mestaroimaan esityksen 20 §:ää. Valtiovarainvaliokunta koetti laatia pykälän niin hyvään muotoon kuin suinkin. Pienten tallettajain edut ovat nyt turvatut. Puhui tämän jälkeen pitkäaikaisten obligatioiden korosta. Jos k.o. obligatioiden korkoa nostetaan, niin hyöty siitä tulee pääasiassa pankkien ja suurten omaisuuksien omistajien hyväksi. Oli v.v. ehdotuksen kannalla.

Welling: Yhdyn pääasiassa Kulovaaran ja Hiltusen lausuntoihin. Jos karjalaisille luvattuja etuuksia yritetään nyt supistaa, niin silloin tästä esityksestä ei tule lakia, me vain häpäisisimme itsemme. Ymmärtän kyllä v.v. kannan pitkäaikaisten obligatioiden korkokysymyksessä, mutta toisaalta on myöskin ymmärrettävä siirtoväkeen kuuluvien kannanotto samassa asiassa. En halua tässä korkokysymyksessä vaikuttaa ryhmään, mutta karjalaisille edustajille olisi korkoasiassa annettava "vapaat kädet". On ymmärrettävä meidän vaikea asemamme.

Tanner: En halua tässä yhteydessä lähemmin puuttua lakiesityksen muihin pykäliin, mutta sen sijaan 2 §:n suhteen haluan esittää oman kantani. Tämä pykälä, jos se hyväksytään valtiovarainvaliokunnan ehdottamassa muodossa, on vaarallinen. Vuosi takaperin korvauslakia säädettäessä oltiin liian hellekätisiä. Ei kukaan tiedä mitä 2 §:n muutos tulee merkitsemään. Ollaan valmiita luovuttamaan suuri rahamäärä korvausten suorittamiseen, mutta kukaan ei tiedä miten se saadaan kokoon. Jos k.o. pykälä poistetaan lakiesityksestä, ei se merkitse muuta kuin että asia jää auki niin kauaksi kun on ratkaistu, miten varat saadaan kokoon. Tämä ei siis merkitse lopullista kannanottoa asiassa, asia kyllä palautuisi eduskuntaan sitten kun ollaan selvillä, mistä varat otetaan. Ehdotti, että 2 § esityksestä poistettaisiin.

Kuusisto: Olen jo valtiovarainvaliokunnassa ollut samalla kannalla kuin Tanner, kannatan siis Tannerin ehdotusta. Asia on ikäväällä kantilla. Ei pitäisi panna arvotonta paperia liikkeelle.

Reinikainen: Asia on kuten Tanner sanoi, mutta se on mennyt pilalle sen jälkeen kun pääministeri ja toinen valtiovarainministeri ovat ilmoittaneet suostuvansa valtiovarainvaliokunnan tekemiin muutoksiin. Nyt ei ole muuta keinoa kuin hyväksyä valtiovarainvaliokunnan ehdotus.

Welling: Ryhmä tekisi suuren erehdyksen, jos se hyväksyisi Tannerin ehdotuksen. Puhui valtiovarainvaliokunnan mietinnän hyväksymisen puolesta.

Hiltunen: Piti valitettavana sitä, että hallituksen taholta jonkin esityksen antamisen jälkeen annetaan tieto, että hallitus on suostuvainen siihen, että sen esitykseen tehdään huomattavia muutoksia. Jos 2 § esityksestä poistetaan, niin hallituksen on annettava uusi esitys.

Tanner: Jos 2 § esityksestä poistetaan, niin silloin on 21 §:n 2 mom. esitykseen palautettava. Täydennän näin ehdotustani.

Keskustelun päätyttyä päätettiin ensin ilman äänestystä, että pitkäaikaisten obligatioiden korko olisi hyväksyttävä 2 1/2 %. kuten valtiovarainvaliokunta ja hallitus ehdottavat.

Tämän jälkeen toimitettiin nimenhuutoäänestys siitä onko 2 § valtiovarainvaliokunnan ehdottamassa muodossa esityksessä säilytettävä vaiko ei. Äänestyksessä annettiin 25 ääntä pykälän säilyttämisen ja 24 ääntä sen poistamisen puolesta, joten v.v. ehdotus tuli hyväksytyksi. (Äänestyslista liite 1)

lä kannalla, että esitys olisi nyt hyväksyttävä hallituksen esityksen mukaisesti koska ryhmän kantaa ei ole saatu hyväksytyksi.

Tanner: Ryhmän kanta olisi pitänyt saada myöskin valiokunnan päätökseksi, ainakin valiokunnan kaikkien meikäläisten jäsenten olisi pitänyt sen mukaisesti menetellä.

Keskustelun päätyttyä päätettiin seitsemällä äänellä neljää ääntä vastaan ryhmälle ehdottaa, että ryhmä olisi esityksen hylkäämisen kannalla siinä tapauksessa, jos ryhmän asiassa omaksuma kanta ei tule eduskuntakäsittelyssä hyväksytyksi.

5 §.

Saksalaisten joukkojen kuljetus.

Keskusteltiin saksalaisten joukkojen kuljetuksesta Suomessa.

Wirtanen:Kiinnitti kokouksen huomiota siihen, että saksalaisten sotilaiden kuljettaminen Suomen alueella on viime aikoina tuntuvasti lisääntynyt. Kertoi tietojaan joukkojen lukumääristä. Suomen pitäisi vielä kyetä hoitamaan ulkopoliitiikkaansa.

Kilpi: Ulkoasiainvaliokunnalle ei ole annettu ilmoitusta Puolan lähetystön lakkauttamisesta Saksan lähetystön vaatimuksesta.

Voionmaa: Olen koettanut saada aikaan sen, että Witting tulisi ulkoasiainvaliokuntaan selostamaan asioita.

Bryggari: Olisi välttämätöntä, että ryhmälle annettaisiin tilanneselostus, monet ryhmän jäsenet kaipaavat sellaista.

Wirtanen: Ryhmän ja puolueen on nykytilanteen johdosta määriteltävä kantansa. En ymmärrä niitä ihmisiä, jotka pelkäävät kannan määrittelemistä.

Keskustelun päätyttyä päätettiin pyytää pääministeriä antamaan ryhmälle ulkopoliittisen selostuksen.

V a k u d e k s i :

M. Tanner
Puheenjohtaja.

J. P. Rintala
Sihteeri.

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan kokouksesta, joka pidettiin pankkivaliokunnan huoneessa eduskuntatalossa 10 p:nä kesäkuuta 1941. Kokous alkoi kello 18. Saapuvilla olivat seuraavat henkilöt: Bryggari, Kilpi, Komu, Kuusisto, Lehtokoski, Lepistö, Linna, Lonkainen, Peltonen, O., Syrjänen, Tanner, Tolonen, Welling, Wirtanen, Voionmaa ja Aattela sekä ministeri Salovaara ja puoluesihteerit Aaltonen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Sillanpään 75-vuotisjuhla.

Puheenjohtaja Tanner ilmoitti, että ryhmän puheenjohtajat sekä v.v. jäsen Lehtokoski kävivät esittämässä ryhmän onnittelet Miina Sillanpäälle hänen täyttäessään 75 vuotta. Juhlialle ojennettiin kukkia sekä ilmoitettiin, että ryhmä tulee antamaan jonkin summan Miina Sillanpään nimeä kantavaan rahastoon.

Toimenpide hyväksyttiin ja e.m. rahastoon päätettiin antaa ryhmän varoista 2000 markkaa.

2 §.

Palkkio pöytäkirjojen kirjoittamisesta.

Puheenjohtaja Tanner esitti, että ryhmän sekä valmistavan valiokunnan pöytäkirjojen kirjoittamisesta maksettaisiin vuoden alusta lukien palkkiota 50 markkaa kappaleelta.

Hyväksyttiin yksimielisesti puheenjohtajan esitys.

3 §.

Hallinnon järjestäminen sodan aikana.

Otettiin käsiteltäväksi hallituksen esitys laiksi hallinnon järjestämisestä sota-aikana.

Kilpi: Itse lakiesitys on suhteellisen vaaraton, mutta sen perusteella annettava asetus, jonka luonnokseen perustuslakivaliokunta on saanut tutustua, on varsin pitkälle menevä. Sen mukaan kunnallinen valta keskitettäisiin sotilasviranomaisten käsiin. Perustuslakivaliokunnassa on koetettu saada lakiin eräitä korjauksia. Pääasiallisemmat muutokset ovat seuraavat: 1) ministeriöiden lukumäärää ei rajoiteta, 2) kunnallishallinnon keskitämisessä on pyritty siihen, että kunnallisille elimille tulisi

enemmän määräysvaltaa ja 3) että lakia ei säädettäisi pysyväiseksi, vaan siitä tehtäisiin määräaikainen, niin että se olisi voimassa vuoden 1942 loppuun. Nyt on keskusteltava myös siitä, hyväksytäänkö koko lakia ollenkaan.

Lonkainen: Selosti asian käsittelyä perustuslakivaliokunnan jaostossa. Pyrkimyksenä tuntuu olevan koko kunnallisen elämän militarisoiminen. Jaosto ehdottaa eräitä parannuksia. Ollaan kyllä oltu sillä kannalla, että sota-aikana vallan keskittäminen on tarpeellista, mutta sen pitäisi keskittyä kunnallisten viranomaisten käsiin. On tärkeätä määrätä sota-aikakäsite. Jaosto ehdottaa, että sota-aika katsotaan päättyneeksi kun 3 kuukautta on kulunut rauhan solmimisesta.

Tanner: Selosti hallituksen esitystä. Esitys on veraten ylimalkainen. Asetukset ovat kovin pitkälle meneviä ja antavat aihetta epäilyihin. Pahin epäily kohdistuu voimassaoloaikaan. Selosti hallituksen esityksen p.o. kohtaa. Maassamme on parhaillaan sotatila voimassa, mutta nyt ei kuitenkaan ole tarpeen kunnallisen hallinnon keskittäminen esitellyllä tavalla. Jaosto on esityksen 4 §:n kirjoittanut kokonaan uudelleen. Kosketteli tämän jälkeen esityksen 1 §:ää. Hallituksen keskuuteen muodostettaisiin n.s. sotakapinetti. Pykälän mukaan on mahdollista lisätäkin ministerien lukumäärää hallituksessa. Jaosto on tuntenut ehkä tarpeetonta epäluuloa pykälää kohtaan. Kunnallista valtaa ei olisi tarpeellista keskittää sotilaallisten viranomaisten käsiin. Selosti jaoston ehdotuksen asianomaista kohtaa. Siinä elimessä, joka sota-aikana joutuu kunnallisia asioita hoitamaan, pitäisi olla kunnallisen ja paikallisen asiantuntemuksen edustettuna pätevällä tavalla.

Lehtokoski: Esitys näyttää viattomalta, mutta on kuitenkin suurimerkityksellinen. Tuntuu mahdottomalta hyväksyä esitys. Jaosto ei saane aikaan tarpeellisia muutoksia. Toista valtalakia ei olisi hyväksyttävä, koska ei tiedetä mihin se johtaa. Eduskunta saa asiat tietoonsa vasta jälkeenpäin. Lakiesitys voi hyväksyttynä merkitä työväestölle hyvin paljon. Ei voida sanoa ovatko jaoston tekemät korjaukset riittäviä. Ellei lakiesitykseen saada tarpeellisia korjauksia, on se hylättävä.

Kuusisto: Käsiteltävänä oleva esitys on pelottava, varsinkin jos se johtaa siihen, että nimismies ja suojeluskunnan päällikkö määräävät kunnallisista asioista. Asiaa valmis-

tellut komitea on ollut yksipuolisesti kokoonpantuna. Esitti eräitä esimerkkejä mihin sotilasjohtoinen talous johtaa. Kunnallisiksi diktaattoreiksi tulisi henkilöitä, jotka eivät ymmärrä kunnallisia asioita. Asialla ei ole niin kiirettä ettei sen käsittelyä voida siirtää syksyyn.

Linna: Jos asia ajetaan esityksessä ja asetusehdotuksessa suunnitellulla tavalla järjestää, niin kuntien asiat menevät silloin hummingolle. Kuntien toimihenkilöistä tehtäisiin juoksupoikia. Ryhmän olisi oltava esityksen hylkäämisen kannalla. On jo saatu monia kokemuksia sotilasviranomaisten suhtautumisesta kansaan. Ehdotti, että ryhmä olisi lain hylkäämisen kannalla.

Voionmaa: Ainakaan ehdotetussa muodossa ei esitystä voitane hyväksyä. Piti jaoston ehdotuksia parannuksina. Asian käsittely olisi siirrettävä syksyyn. Kunnallisen vallan keskitys olisi järjestettävä jaoston ehdottamalla tavalla, mutta jaostonkin ehdotusta olisi vielä parannettava.

Salovaara: Asiaa on valtioneuvostossakin heikosti valmisteltu. Lakiesitys annettiin hallituksen jäsenille hyvissä ajoin, mutta asetuserä luonnos päivää ennen kun asia lähetettiin eduskuntaan, joten siihen ei ehditty perehtyä. Kunnallisen elämän keskitys tapahtuisi aivan väärällä tavalla. Haluaisin nähdä miten esim. Arajuri johtaisi Helsingin asioita. Viime sodan aikana hoiti niitä kaupunginhallitus. Kunnallista valtaa ei voida jättää nimismiesten t.m.s. henkilöiden käsiin, vaan se on annettava kunnan valitsemalle vastuunalaiselle henkilölle. Lakiesitys olisi kuitenkin nyt käsiteltävä.

Bryggari: Oli sitä mieltä, että suunniteltu laki on tarpeeton. On jo olemassa valtalaki ja sotatilalaki ja näiden avulla kyllä voidaan valtion ja kuntienkin asiat hoitaa. En ole saanut tietoja minkä vuoksi kunnallinen itsehallinto olisi maalle vaarallinen. Kansanvaltaisia elimiä ei olisi hävitettävä. Jaoston tekemät korjaukset eivät ole riittäviä. Asian käsittely olisi siirrettävä syksyyn.

Kilpi: Myönsi että sota-aikana on vaikeata saada kunnanvaltuustoja kokoon, joten tällaisessa tapauksessa keskitys on tarpeen. Eri asia on kenelle kuntien asioiden hoitaminen jätetään. Minkä vuoksi se olisi annettava sotilasviranomaisille? Asia muuttuu toiseksi jos kunnalliseen esikuntaan valitaan päteviä henkilöitä. Huomautti että 4 § ei vielä ole saanut lopullista muotoa.

Estlander on ehdottanut, että kunnanvaltuusto itse saisi päättää kenelle se päätäntävaltansa sota-ajaksi luovuttaisi.

Lonkainen: Asian käsittelystä on saanut sellaisen vaikutelman, että lakiesitys on hallituksessa heikosti valmisteltu.

Syrjänen: Perustuslakivaliokuntaan kuulumaton ei oikeen ole perillä asiasta. Olen kuitenkin saanut sellaisen vaikutelman, että sotilasviranomaisille annettaisiin liian paljon määrämisvaltaa kunnan asioiden suhteen. Jos valtuuston päätäntävalta siirrettäisiin kunnallislautakunnalle, niin asioiden hoito voisi joutua heikkoihin käsiin. Voidaan ajatella, että valittaisiin erityinen kunnallinen kapinetti hoitamaan kunnan asioita sota-aikana. Kunnallisesta itsehallinnosta on pidettävä kiinni. Hallituksen esitys on heikosti valmisteltu, ja sen käsittely pitäisi siirtää syksyyn.

Keskustelun päätyttyä todettiin, että valmistava valiokunta on sitä mieltä, että käsiteltävänä olevan esityksen eduskuntakäsittely olisi siirrettävä syksyyn.

4 §.

Edustajapalkkiosta annetun lain muuttaminen.

Otettiin jälleen käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen esitykseen laiksi edustajapalkkiosta annetun lain muuttamisesta, sekä valtiovarainvaliokunnan asiasta antamaan mietintöön.

Tanner: Valtiovarainvaliokunta on hyväksynyt hallituksen esityksen sellaisenaan, joten ryhmän 29/5-41 tekemä päätös ei ole tullut huomioonotetuksi. Ei olisi suositettava siihen, että meidän kannanotoillemme ei anneta merkitystä. Ehdotan, että hallituksen esitys hylätään.

Voionmaa: Näyttää siltä, että asian käsittely olisi siirrettävä syksyyn.

Welling: Oli sitä mieltä, että lakiesitys olisi hyväksyttävä.

Lehtokoski: Jos ei valtiovarainvaliokunnan eräiden meikäläisten jäsenten vastalause tule hyväksytyksi, olisi laki hyväksyttävä siinä muodossa kuin edustaja Österholm vastalauseessaan ehdottaa.

Bryggari: Kannatti Tannerin ehdotusta. Myöskin Helsingissä asuvien edustajien päivärahaa on koroitettava.

Aattela: Ryhmän jäsenten suuri enemmistö tuntuu olevan sil-

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 12 p:nä kesäkuuta 1941. Kokous alkoi kello 19. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Eskola, Hakala, Hillelä, Koivulahti-Lehto, Kuusisto, Kämäräinen, Raatikainen, J., Salmenoja, Salovaara, Syrjänen ja Tuominen. Kokouksessa olivat saapuvilla puoluesihteerit A. Aaltonen ja järjestösihteeri T. Aaltonen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Pääministerin selostus.

Kutsuttuna saapui ryhmäkokoukseen pääministeri Rangell antaakseen ryhmälle ulkopoliittisen selostuksen.

Selostuksensa aloitti pääministeri esittelemällä joukon ulkoministeriöön saapuneita sähkeitä. Erään sähkeen mukaan on Moskovassa olevalle Suomen lähetystölle annettu sellainen tieto, että Saksan ja Neuvostoliiton välillä käydään neuvotteluja Ukrainan vuokraamisesta Saksalle. Tämä tieto on kuitenkin kumottu. Erään tiedon mukaan kerrotaan, että Saksa on vaatinut Neuvostoliitolta selvää vastausta onko se Saksan puolella tai vastaan. Kesäkuun 3 päivästä lähtien on saapunut tietoja Romanian mobilisatiosta. Syynä sanotaan olevan valmistautuminen sodan varalta, koska Saksa olisi esittänyt Neuvostoliitolle sellaisia vaatimuksia, jotka, jos niihin ei suostuta, johtavat sotaan. Turkissa olevalta lähettiläältämme on saatu tieto, että sota Saksan ja Neuvostoliiton välillä syttyy kahden viikon kuluttua. Eräs tieto taasen kertoo, että Saksan vaatimukset ovat sellaisia, että Neuvostoliitto ei tule niihin suostumaan. Ministeri Palinille on myös ilmoitettu, että Romania on sotavalmiina. Eräissä diplomaattipiireissä ollaan sitä mieltä, että Neuvostoliitto suostuu pitkälle meneviin vaatimuksiin. Hallitukselle on tullut tietoja venäläisten joukkojen keskittämisestä Suomen rajan läheisyyteen. Kertoi tämän jälkeen saksalaisten joukkojen lukumääristä. Eräät tiedot viittaavat siihen, että sodan vaara on vähentymässä. Ministeri Yrjö-Koskiselle on ilmoitettu, että Saksa vaatii Ukrainaa. Ministeri Procope on äskettäin saapuneessa sähkeessään ilmoittanut lähemmin Saksan Neuvostoliitolle esittämistä vaatimuksista. Puhuja kertoi niistä kokoukselle.

Tämän jälkeen puhuja mainitsi, että Englannin Moskovassa ollut suurlähettiläs Stafford Cripps oli lähtiessään Lontooseen lausunut tyytymättömyytensä Neuvostoliiton politiikan johdosta. Puhuja kertoi nyt rauhan säilymiseen Saksan ja Neuvostoliiton välillä viittaavista tiedoista, joihin hän jo edellä oli viitannut.

Suomen ja Neuvostoliiton suhteista mainitsi puhuja, että Molotov käydessään Berlinissä marraskuun aikana 1940, oli esittänyt Suomeen kohdistuvia pitkälle meneviä vaatimuksia. Neuvostoliiton aiheet Suomen suhteen ilmenevät mm. että Neuvostoliitto vaati rakennettavaksi Sallan radan, vaikka tämä vaatimus ei sisältynyt Suomeen hallituksen tietoon saatettuihin rauhan ennakkoehtoihin. Juhannusaattona viime vuonna Neuvostoliitto yllättävästi otti esille Ahvenanmaan kysymyksen, joka ei sisältynyt Moskovon rauhanehdottuihin, vaatien, että Ahvenanmaa oli demilitarisoitava, siellä olevat puolustuslaitteet tuhottava ja Neuvostoliiton itse saatava kontrolloida kaikkea hävitystyötä. Neuvostoliitto vaati myös sotilaallisia rautatiekuljetuksia Suomen alueen kautta Hangon vuokra-alueelle. Tätäkään ei rauhansopimuksessa oltu edellytetty. Noin vuosi sitten esitti Neuvostoliitto vaatimuksensa Petsamon nikkeli-kaivoksiin nähden. Kuvaavaa Neuvostoliiton menettelylle oli se, että tänne ilmoitettiin, että Neuvostoliitto on vain taloudellisesti kiinnostunut asiaan, mutta Saksalle ilmoitettiin, että kyseessä on poliittinen asia. Puhuja sanoi, ettei ole epäilystäkään siitä, etteikö Molotov Berlinin neuvotteluissa marraskuun 12-13 päivinä 1940 vaatinut Saksalta vapaita käsiä päättää tilinsä Suomen kanssa.

Puhuja kertoi tämän jälkeen Neuvostoliiton ulkopoliittisista asennoitumisista äskeisinä aikoina. Toukokuun 6 päivänä otti Stalin muodollisestikin vallan käsiinsä.

Pääministeri kosketteli sitten Suomen ja Saksan välillä tehtyä joukkojen kuljetussopimusta, jonka sanoi tehdyn Neuvostoliiton kanssa tehdyn kauttakulkusopimuksen vastapainoksi. Saksalaisia joukkoja oli tämän kuun alkuun mennessä kuljetettu Suomen alueen kautta noin 20,000 miestä. Ruotsin alueen kautta oli vastaavana aikana kuljetettu noin 300,000 miestä saksalaisia joukkoja. Saksalaisten joukkojen kuljetus Suomen alueen kautta on nyt huomattavasti lisääntynyt. Niitä on tuotu tänne 38 laivalla. Saksa on ilmoittanut Venäjälle vaihtavansa Suomen alueen kautta yhden divisioonan. Kun ottaa huomioon, että kahden suurvallan välillä on jännitystä, kun vieraita joukkoja on Suomen

Liite 1 ryhmän pöytäkirjaan 12/6-41.

SUOMEN
SOSIALIDEMOKRAATTINEN
RAITTIUSLIITTO

HELSINKI K. YRJÖNKATU 21

PUHELMET:

Toimisto ja lehtitilauk. 35837
Serafimen toimitus 35837
Sihteeri
Raittiin Kansan toimitus 63784

Helsingissä kesä kuun 12 p:nä 1941.

Sosialidemokraattinen Eduskuntaryhmä,

H e l s i n k i .

Kutsomme ryhmääne edustajanne kautta osallistumaan liittomme seitsemänteen edustajakokoukseen, joka alkaa Turun työväentalon juhlasalissa kesäkuun 29 p:nä klo 10.

Edustajanne nimen pyydämme ilmoittamaan meille kesäkuun 17 päivään mennessä.

Toverillisin tervetuloisin

SUOMEN
SOSIALIDEMOKRAATTINEN
RAITTIUSLIITTO ry.

Yrjö J. Järven

Sidatun
Ehdotetaan
Järven

Tämän jälkeen puhuja mainitsi, että Englannin Moskovassa ollut suurlähettiläs Stafford Cripps oli lähtiessään Lontooseen lausunut tyytymättömyytensä Neuvostoliiton politiikan johdosta. Puhuja kertoi nyt rauhan säilymiseen Saksan ja Neuvostoliiton välillä viittaavista tiedoista, joihin hän jo edellä oli viitannut.

Suomen ja Neuvostoliiton suhteista mainitsi puhuja, että Molotov käydessään Berlinissä marraskuun aikana 1940, oli esit-

alueella ja kun Viipurissa olevaa venäläistä varusväkeä on lisätty yhdellä divisioonalla, on myöskin Suomen ollut ryhdyttävä erinäisiin varovaisuustoimenpiteisiin. On otettava huomioon, että Neuvostoliitto saattaa yrittää yllätyshyökkäystä asemansa vahvistamiseksi. Eräitä joukko-osastoja on kutsuttu aseisiin. Puhuja mainitsi joukko-osastojen nimet. Voi olla, että joudutaan kutsumaan enemmänkin miehiä aseisiin. Samanaikaisesti on myös siviilipuolella ryhdytty varovaisuustoimenpiteisiin, m.m. laivanvarustajille on annettu ohjeita.

Tämän jälkeen puhuja kosketteli ^{eräiden/}toisten valtojen suhtautumista Suomeen. Suomen taholta on ilmoitettu, että me emme pyri minkäänlaisiin hyökkäystoimenpiteisiin. Lontoon lähettiläämme sai tehtäväkseen ilmoittaa, että Suomi ei pyri sekaantumaan Saksan ja Englannin väliseen sotaan, ja että Petsamon kautta maahamme tulevat tavarat käytetään yksinomaan Suomen hyväksi. On ehdotettu, että suomalaisista laivoista annettaisiin Englannin käytettäväksi 40,000 tonnia. Tähän on suhtauduttu suopeasti. Englannille on myös ilmoitettu, että maassamme on suoritettu osittainen liikekannallepano. Ruotsille on ilmoitettu, että maamme alueen kautta kuljetaan suurehko määrä saksalaisia joukkoja. Ruotsissa tunnuttiin olevan katkeria sen johdosta, että asiasta ei heti oltu sinne tiedoitettu, mutta Ruotsikaan ei ollut aikanaan ilmoittanut siitä, että sen alueen kautta oli kuljetettu varsin huomattavat määrät saksalaisia joukkoja. Ruotsissa tunnutaan sentään ymmärrettävän meidän asemamme.

Neuvostoliiton ja Saksan välinen jännityksen kehittymisen, jatkoi puhuja, voi tapahtua kolmella tavalla: 1) että tulee sota, 2) että tulee sopimus ja 3) kaikki jää ennalleen. Nyt herää kysymys, miten meille käy siinä tapauksessa, että Saksa ja Neuvostoliitto tekevät sopimuksen? Jäämmekö silloin yksin? Hallitus on tämänkin varalta ryhtynyt toimenpiteisiin ja saanut positiivisia tietoja asiasta.

Lopuksi puhuja kosketteli värväyskysymystä. Hallitus oli tietoinen, että maassa harjoitettiin värväystä miesten menemiseksi Saksaan ja seurasi sitä. Asiasta ilmoitettiin myöskin Englannin täkäläiselle ministerille. Hän lausui ymmärtävänsä asemaamme ja että asialla ei ole suurempaa merkitystä, sen merkitys kyllä lisääntyy värvätyn miesmäärän lisääntyessä. Hallitus piti vaikeana asiaan tarttumista. Värväyksen piti rajoittua noin 1000 mieheen. Nyt ei värväystä enää harjoiteta, eikä siihen nyt olisi varaakaan.

Tanner: Kiitti pääministeriä ryhmälle annetuista luottamuksellisista tiedoista. Pääministeri on ilmoittanut, ettei hän voi antaa enempää tietoja.

Pääministeri poistui kokouksesta.

Tanner: Ehdotti, että hallitukselle ilmaistaisiin ryhmän kannanottona, että jos Saksan ja Neuvostoliiton välillä syntyy selkkauksia, niin Suomen taholta on tyydyttävä puolustamaan maan rajoja, mutta ei missään tapauksessa hyökkäämään rajojemme yli.

Voionmaa: Puhui kosketuksesta eduskunnan ja hallituksen välillä.

Puheenvuorot rajoitettiin.

Hakkila: Nykyinen hallitus lienee antanut ryhmien puheenjohtajille enemmän tietoja kuin Cajanderin hallitus antoi. Silloin ei edes eduskunnan puhemiehelle annettu tietoja.

Tolonen: Oli pahoillaan siitä, että vuonna 1939 ei saatu tietoja asioista. Sama näyttää olevan asianlaita nytkin. Jos nyt joudutaan sotaan, niin silloin joudumme kovien koettelemusten alaisiksi. Pääministerin selostuksesta ei ilmennyt miten Amerikka suhtautuu meihin, jos joudumme sotaan Saksan mukana. Tätä seikkaa olisi ollut kysyttävä.

Hämäläinen: Suunta alkaa olla sama kuin Saksan valtiopäivillä. Kun johtaja pitää esitelmän ei siitä saa keskustella. Olen vielä kansanvaltaisen menon kannalla. Pääministerin olisi pitänyt selostaa miten Petsamon nikkelikysymys nyt on järjestynyt. Ei riitä, että asiasta mainittiin, Venäjän vaatimukset olisi pitänyt selostaa. Olemme saaneet tietoja Moskovian ja Berlinin kautta. Oman maan hallituksen olisi toki eduskunnan suurimmalle ryhmälle selostettava nämäkin asiat. Miksi ei myös sanottu mitä varten miehiä Saksaan värvätään ja miten he sinne pääsevät. Yleensä tarkemmat tiedot jätetään antamatta. Näyttää niinkuin nämä asiat eivät meitä kiinnostaisi.

Tanner: Annan tuoreeltaan tiedot Petsamon nikkelikysymyksestä. Nikkeliä vaativat Venäjä ja Saksa. Venäjä vaatii myös oikeutta kontrolloida kaivostoimintaa. Sovittiin sekayhtiön muodostamisesta, mutta riitaa on ollut siitä kuinka paljon osakkeita tulee Suomelle ja kuinka paljon Venäjälle. Sovittiin niinkään johtokunnan kokoonpanosta ja työnjohdosta, mutta riidanalaisena on ollut kysymys johtokunnan puheenjohtajan ja toimitusjohtajan paikasta, joita venäläiset vaativat itselleen. Niihin ei kuitenkaan ole suostuttu. Asia on nyt tässä vaiheessa. Asiasta ei nykyään neuvotella, koska siitä on

kirjallisesti venäläisille ilmoitettu. Miesten menosta Saksaan tiedetään, että sinne on mennyt noin 800 miestä. Asia on nyt pysähdyksissä. Pääministerin selostus oli avomielinen. Mitä häneltä vielä olisi voinut kysellä?

Kivisalo: Yhtyi Voionmaahan siinä, että ryhmän jäseniä on pidettävä asioiden ja tapausten tasalla.

Wirtanen: Vähintä mitä taholtamme voidaan tehdä on se, mitä Tanner on ehdottanut. Pääministerin selostuksesta ei ilmennyt onko hallitus pyrkinyt rajoittamaan saksalaisten joukkojen maahan tuloa. Ovatko saksalaiset esiintyneet mahdollisesti vaiko kohteliaasti? Pääministeri ei maininnut mitään Amerikasta. Minulle on kerrottu, että Amerikan taholta on annettu jyrkkä huomautus. Kosketteli Venäjän vaatimuksia. Ovatko vaatimuksista annetut tiedot saksalaisten tietoja? Emme ole rehellisesti ajanneet puolueettomuutta. Olemme siis tavallaan itse syypäitä tapahtumien kulkuun. Asennoitumisemme tulee vaikuttamaan vastaisuudessa.

Keskustelun päätyttyä päätettiin yksimielisesti seuraavaa:

1) että hallitukselle ilmoitetaan Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kannanottona, että jos Saksan ja Neuvostoliiton välillä syntyy selkkauksia, niin Suomen taholta on tyydyttävä puolustamaan maan rajoja, mutta ei missään tapauksessa hyökkäämään maan rajojen yli,

2) että Suomen on noudatettava puolueettomuuspolitiikkaa ja

3) että ryhmän jäseniä on jatkuvasti pidettävä asioiden ja tapausten tasalla.

2 §.

Tullien korotus.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen esitykseen laiksi tullien korottamisesta.

Valmistava valiokunta ehdottaa, että hallituksen esitys hyväksyttäisiin, mutta koetettaisiin saada se niin muutetuksi, että laki olisi vain määräajan voimassa, ja että valtiovarainvaliokunnan mietinnössä koetetaan saada lausutuksi, että välittömiä veroja on koroitettava.

Karjalainen: Selosti mitä tarvikkeita tullin korotus tulisi koskemaan. Näyttää siltä, että se pääasiassa koskisi vain numeroita. Maalaisliittolainen Pilppula oli valtiovarainvaliokunnan jaostossa sitä mieltä, että lakiesitystä ei olisi hyväksyttävä, tai että se ainakin olisi saatava määräaikaiseksi.

Kajala: Kun kuuli Karjalaisen selostuksen sai sellaisen vaikutelman, että esitys olisi hylättävä. Ehdotti, että ryhmä olisi esityksen hylkäämisen kannalla.

Tanner: Karjalaisen esitys oli verraten yksipuolinen. Huomautti, että tullit koroitettiin heti kun hallitus antoi esityksensä. Jos esitys hylättäisiin olisi perityistä tulleista koroitettu osa palautettava takaisin. Mainitsi että hallituksessa oli tämän esityksen yhteydessä harkittu esityksen antamista omaisuusveron korottamisesta, mutta kun se ei olisi ehtinyt vaikuttamaan jo maksuunpantuihin veroihin, niin katsottiin, että tullien korottaminen on ensin toteutettava, koska valtio kipeästi tarvitsee varoja.

Hiltunen: Nykyisen hallituksen verotuspolitiikassa on se vika, että annetaan esitys kerrallaan. Tällöin ei tiedetä millaisia suunnitelmia hallituksella on. Nyt ei tiedetä suunnitteleeko hallitus välittömien verojen koroitusta. Tulleista on suuri osa kauppasopimuksilla sidottuja. En olisi tiukasti vastustanut hallituksen esitystä, jos samanaikaisesti olisi esitetty välittömien verojen korottamista. Esityksen vastenmielisyyttä lisää se, että siitä on suunniteltu pysyväinen laki. Ryhmän taholta olisi esitettävä toivomus välittömien verojen korottamisesta.

Reinikainen: Yhtyi Tannerin lausuntoon.

Rantala: Piti hyvänä v.v. ehdotusta mikäli se koskee lain määräaikaaisuutta. Parempi olisi, että esitys hylättäisiin. Kannatti Kajalan ehdotusta.

Lehtokoski: Piti pahana sitä, että hallitus ei saattanut asiaa ennakolta ryhmän tietoon. Valtiovarainvaliokunnan meikäläiset jäsenet asettuivat esityksen hylkäämisen kannalle. Kannatti Kajalan ehdotusta.

Tanner: Huomautti että suunniteltuja tullikoroituksia ei voi ennakolta saattaa kovin laajojen piirien tietoon, koska siitä koituisi valtiolle tappiota.

Kajala: On ikävää, että meidät pannaan aina tapahtuneiden tosiasiain eteen. Ryhmän on ryhdistädyttävä. Peruutukset tuskin tuottavat suuria vaikeuksia. Olisi näytettävä, että ryhmä ei taivu kaikkeen. Sellaista kieltä hallitus ymmärtää.

Keskustelun päätyttyä toimitetussa äänestyksessä hyväksyttiin 30 äänellä 16 ääntä vastaan v.v. ehdotus.

3 §.

Leimaverolain muuttaminen.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen esitykseen laiksi leimaverolain muuttamisesta, sekä valtiovarainvaliokunnan ja suuren valiokunnan asiasta antamiin mietinnöihin.

Puheenjohtaja Tanner selosti valtiovarainvaliokunnan ja suuren valiokunnan mietintöjen eroa. Valtiovarainvaliokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi hallituksen esityksen 9 §:n, jonka mukaan osakeyhtiöiden antamien vapaaosakkeiden vero alennettaisiin nykyisestä 10 %:sta 6 %:si. Suuri valiokunta ehdottaa 9 §:n poistettavaksi esityksestä, joten nykyinen vero jäisi voimaan.

Valmistava valiokunta ehdottaa, että ryhmä kannattaisi hallituksen esityksen hyväksymistä valtiovarainvaliokunnan ehdottamassa muodossa.

Rantala: Oli suuren valiokunnan mietinnön hyväksymisen kannalla. Valtiolla pitäisi olla muita keinoja verottaa yhtiöiden vararahastoja. Tiedustelisin Pekkalalta, joka tosin näyttää poistuneen kokouksesta, onko perää tiedossa, että valtio ei saa Värtsilä-yhtymältä hankkeissa olevaa lainaa ellei hallituksen ehdotusta hyväksytä. Ehdotti, että ryhmä kannattaisi suuren valiokunnan mietinnön hyväksymistä.

Peltonen, M.: Olen suuren valiokunnan mietinnön kannalla. Kannatti Rantalan ehdotusta.

Hiltunen: Puhui valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen hyväksymisen puolesta.

Keskustelun päätyttyä toimitetussa äänestyksessä hyväksyttiin 33 äänellä 14 ääntä vastaan v.v. ehdotus.

4 §.

Toivomusponnen esittäminen korvauslain muutosesityksen yhteydessä.

Päätettiin v.v. ehdotuksesta, että korvauslain muutosesityksen kolmannen käsittelyn yhteydessä ryhmän puolesta esitetään eduskunnan hyväksyttäväksi toivomusponsi. (Ponnen sanamuoto v.v. pöytäkirjassa 12/6-41)

Ponnen esittää ryhmän puheenjohtaja Tanner.

5 §.

Edustajapalkkiosta annetun lain muuttaminen.

Otettiin jälleen käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen esitykseen laiksi edustajapalkkiosta annetun lain muuttamisesta, sekä valtiovarainvaliokunnan asiasta antamaan mietintöön.

Tanner: Valtiovarainvaliokunta on hyväksynyt hallituksen esityksen sellaisenaan, joten ryhmän 29/5-41 tekemä päätös ei ole tullut huomioonotetuksi. Hallituksen esitys olisi hylättävä koska ryhmän kantaa ei ole otettu huomioon.

Valmistava valiokunta ehdottaa, että ryhmä olisi esityksen hylkäämisen kannalla siinä tapauksessa, jos ryhmän asiassa omaksuma kanta ei tule eduskuntakäsittelyssä hyväksytyksi.

Kulovaara: Kun sain tietooni v.v. kannanoton, käännyin suuren valiokunnan eri ryhmien puoleen ja huomautin, että lakiesitys saattaa tulla hylätyksi ellei ryhmämme kanta tule hyväksytyksi. Suuressa valiokunnassa ei kuitenkaan yksikään porvari noussut kannattamaan ryhmämme kannanottoa. Oikeusministeri puolusti eduskunnan istunnossa hyvillä perusteilla hallituksen esitystä. Ehdotti, että ryhmä olisi sillä kannalla, että lakia ei kannatettaisi hylättäväksi siinäkin tapauksessa, että ryhmän omaksuma kanta ei tule hyväksytyksi.

Hämäläinen: Puhui niiden edustajain taloudellisesta asemasta, joilla ei ole muuta tuloa kuin edustajatoimesta saatu. Kannatti Kulovaaran ehdotusta.

Hiltunen: Valmistavan valiokunnan kannanotto ei ole oikein onnistunut. Ryhmän aikaisempaa päätöstä on koetettava ajaa läpi. Jos nyt kuitenkin esitys hyväksytään hallituksen esityksen mukaisena, niin syksyllä voidaan saada korjausta Helsigissä asuvien edustajien päivärahaan. Kannatti Kulovaaran ehdotusta.

Bryggari: Hallituksen esitys jakaa edustajat kahteen ryhmään. Jos nyt hallituksen esitys tulee hyväksytyksi, niin helsinkiläiset edustajat eivät saa riittävää tukea päivärahansa korotuspyrkimykselleen. Tässä ryhmässä ei saisi unohtaa toisia edustajatoimvereita. Valmistavan valiokunnan ehdotus olisi hyväksyttävä.

Welling: Ryhmän omaksumaa kantaa on ajettava eteenpäin kaikella voimalla, mutta jos se ei tule hyväksytyksi, niin silloin on hyväksyttävä hallituksen esitys. Asiasta ei vielä ole eduskunnassa paljon puhuttu. Voi olla, että edustajien palkkiokysymykseen palataan uudelleen valtion viran- ja toimenhaltijain palkkauskysymyksen yhteydessä. Tuntuisi muodottomalta hylätä hallituksen esitys, jos omaa kantaa ei saada hyväksytyksi.

Lehtokoski: Tapahtuu ensi kerran, että tässä ryhmässä edustajatoimerit jaetaan kahtia. On loukkaus niitä edustajia kohtaan, jotka jäävät sivuun. Valtion viran- ja toimenhalti-

jain palkkoja korotettaessa ei ole asumapaikkaa otettu huomioon. Ryhmän kanta olisi koetettava saada hyväksytyksi.

Keskustelun päätyttyä päätettiin ensin yksimielisesti, että eduskuntakäsittelyssä koetetaan saada ryhmän kanta hyväksytyksi.

Tämän jälkeen päätettiin kaikilla äänillä (ääniä ei laskettu) kuutta ääntä vastaan, että ryhmä kannattaa hallituksen esityksen hyväksymistä siinäkin tapauksessa, että sen omaksumaa ja valtiovarainvaliokunnan mietintöön liiteyissä vastalauseessa esitettyä kantaa ei saada hyväksytyksi.

6 §.

Ryhmäkurin tehostaminen.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmäkurin tehostamista koskeva asia.

Esiteltiin valmistavan valiokunnan ehdotus. (Katso v.v. pöytäkirjaa 12/ 6-41 § 5.)

Hyväksyttiin yksimielisesti v.v. ehdotus.

"Piiskuriksi" valittiin v.v. ehdotuksesta Tolonen. Palkkioksi toimestaan hänet vapautetaan jäsenmaksujen suorittamisesta, kuten v.v. ehdotti.

7 §.

Sosialidemokraattisen Raittiusliiton kirje.

Esiteltiin Suomen Sosialidemokraattisen Raittiusliiton kirje, jossa pyydetään ryhmää lähettämään edustajansa liiton seitsemänteen edustajakokoukseen, joka pidetään Turussa kesäkuun 29 ja 30 päivinä. (Liite 1)

Päätettiin ryhmän edustajaksi e.m. kokoukseen valita ryhmän jäsen Alpo Lumme.

V a k u u d e k s i :

Matti Lumme
Puheenjohtaja.

Alpo Lumme
Sihteeri.

T a r k i s t e t t u :

Alto Järvenpää

Matti Lumme

P ö y t ä k i r j a

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan kokouksesta, joka pidettiin pankkivaliokunnan huoneessa eduskuntatalossa 12 p:nä kesäkuuta 1941. Kokous alkoi kello 18. Saapuvilla olivat: Bryggari, Kilpi, Komu, Kulovaara, Lehtokoski, Lepistö, Linna, Peltonen, O., Reinikainen, Tanner, Tolonen, Welling, Wirtanen, Voionmaa ja Aattela sekä kutsuttuna ryhmän jäsen Hiltunen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Ilmoitusasia.

Puheenjohtaja Tanner ilmoitti, että pääministeri Rangell tulee tänään ryhmäkokoukseen antamaan ulkopoliittisen selostuksen. Merkittiin pöytäkirjaan.

2 §.

Tullien korotus.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallitukseen esitykseen laiksi tullien koroittamisesta.

Hiltunen: Selosti hallituksen esitystä. Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, että suurin osa tärkeimmistä elintarvikkeista on tullivapaata. Samoin perusteluissa sanotaan, että olisi pyrittävä välikäsien voittoa pienentämään. Tähän on kansanhuoltoministeriön asiantuntija huomauttanut, että ei ole mahdollisuuksia välittäjäpalkkion pienentämiseen. Edelleen hän ilmoitti, että Saksasta ja Tanskasta on ostettu sokeria, jonka hinta on kalliimpi kuin mitä nyt sokerista maksetaan. Tämä aiheuttaa sen, että sokerin hintaa joudutaan nostamaan. Tämän vuoksi on kansanhuoltoministeriö sillä kannalla, että sokerin tullia ei olisi koroitettava. Bensiiniä käyttää vain valtio, joten sen tullin koroittaminen on mitään merkitsemätön toimenpide. Edellä esitystä johtuu, että tullien korotus todellisesti koskisi vain pientä osaa tavaroita, on nim. vielä huomattava, että eri maiden kanssa tehdyt kauppasopimukset sitovat monien tavaroiden tullit. Tullien koroittaminen on verraten yksipuolinen verotustoimenpide. Hallitus esittää myös, että laista tulisi pysyväisesti voimassa oleva. Puhuja oli sitä mieltä, että hallituksen esitys olisi hylättävä koska tullien korotuksen aiheuttama tuotto on verraten vähäinen ja koska tämänlainen verotus on yksipuolista.

Tanner: Syntyy aikamoinen soppa, jos hallituksen esitys hylätään sillä tullien korotus on tullilain mukaan astunut voimaan esityksen antamispäivänä, siis t.k:n 6 p:nä. Jos esitys hylättäisiin olisi jo koroitettu osa perityistä tulleista maksettava takaisin. Sokerin tullin korotus ei merkitse kovin paljoa, sillä sokerin kulutus on puristettu alle puolen entisestä määrästä. En ymmärrä sitä, että tämä esitys pitäisi hylätä. Puhui eräistä muista veronkorotuksista, joita eduskunta on hyväksynyt. Puhuja ei vastustanut sitä, että laista tulisi määräaikainen.

Lehtokoski: Valtiovarainvaliokunnan meikäläinen valiokuntaryhmä on esityksen hylkäämisen kannalla. Kulutusverojen lisäämistä on vastustettava. Ainakin sokeri olisi saatava poistetuksi esityksestä. Kansa on tyytymätön tullien koroitukseen.

Bryggari: Veronkorotukset ovat aina vastenmielisiä. Asia olisi saatava yleisemmin tunnetuksi. Mietinnön perusteluissa tai vaikkapa toivomusponnen muodossa olisi saatava lausutuksi, että välittömiä veroja on myöskin koroitettava.

Reinikainen: Kannatti Bryggarin ehdotusta. Aika on sellainen, että joudutaan nielemään kovin paljon vastenmielisiä asioita.

Hiltunen: Piti mahdollisena, että välittäjienkin osuutta voidaan vähentää. Tähänkin seikkaan olisi valtiovarainvaliokunnan mietinnössä kiinnitettävä huomiota.

Tanner: Selosti toimenpiteitä, joihin on ryhdytty tarkkailemiseksi ja säännöstelemiseksi. Nämäkin toimenpiteet vähentävät välittäjien voittoa. Niiden, jotka hylkäisivät hallituksen esityksen, pitäisi osoittaa, mistä saadaan valtiolle tuloja.

Voionmaa: Yhtyi Bryggarin ehdotukseen.

Keskustelun päätyttyä päätettiin ryhmäkokoukselle ehdottaa, että hallituksen esitys hyväksyttäisiin mutta koetettaisiin saada se niin muutetuksi, että laki olisi vain määräajan voimassa, ja että valtiovarainvaliokunnan mietinnössä koetetaan saada lausutuksi, että välittömiä veroja on koroitettava.

3 §.

Leimaverolain muuttaminen.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen hallituksen esitykseen laiksi leimaverolain muuttamisesta, sekä valtiovarainvaliokunnan ja suuren valiokunnan asiasta antamiin mietinnöihin.

Tanner: Suuri valiokunta on poikennut hallituksen ja valtiovarainvaliokunnan ehdotuksesta siinä, että se on hyljännyt esi-

Liite 1 v.v. pöytäkirjaan 12/6-41.

S o s i a l i d e m o k r a a t t i s e n P u o l u e e n E d u s k u n t a r y h m ä.

Oheisena lähetämme kaksoiskappaleen Sosiaaliministeriön jätetystä palkankorotusanomuksestamme, toivoen Teidän taholtanne saavamme kipeästi kaipaamaamme tukea asian hoitamisessa.

Kirjelmässä olevien perustelujen lisäksi pyydämme vielä esittämään seuraavaa:

Vaikkakin myönnyämme kouluopinnoille niiden ansaitseman arvon, emme voi mennä niin pitkälle, että opiskelu meikäläisissä^{-ssä} oppilaitoksissa nostaisi oppilaan sosiaalisessa ajattelussa niin paljon itseopiskelijaa korkeammalle, kuin palkkaero ammattientarkastuksessa samaa työtä tekevän piiritarkastajan ja työläistarkastajan välillä edellyttäisi. Erohan on 69.000-27.000=42.000. Kuten kirjelmästäme myöskin näkyy, tunnustamme oman vajavaisuutemme, mutta haluamme korostaa sitä, että olot ja pohja, jolta me olemme lähteneet, ovat pakottaneet itse kunkin perehtymään yhteiskunnalliseen ajatteluun. Erilaisissa yhteiskunnallisissa riennoissa, seura- ja yhdistystoiminnassa olemme saaneet vapaan kansanvalistustyön vainiolla ammentaa juuri työssämme tarvitsemaamme yleistietoja siinä aikana, kuin oppilaitoksissa on esimiehilleme jaettu tarkeitä teoreettisia tietoja sangen suuren vähemmän tärkeän tietomäärän lisäksi. Meidän koululaitoksestamme on useissa eri yhteyksissä arvovaltaisellakin taholla myönnetty puuttuvan kosketus elävään elämään ja mukautumiskyky noudattamaan sen tarpeita. Kun näin on sellaisiinkin aloihin kahden, joita varten on olemassa erikoisoppilaitokset, niin miten suuri voikaan puutteellisuus olla kysymyksen ollessa alasta, jolle ei varsinaista kouluutusta anneta. Tietäksenne ei insinöörien kouluutuksessa sosiaaliseen kasvatukseen huomiota kiinnitetä. Muutoinkaan ei sillä taholla asiaan ole erikoisempaa mielenkiintoa havaittavissa. Että tas-

sä kohden vallitsee hyvinkin suuri puute, saadaan käytännössä valitet-
tavan usein todeta. Asianomaisella tahollakin tämä puute jo tunnuste-
taan siellä täällä, mutta ilmiö jää vielä kovin harvinaiseksi.

Edellä olevaa ei ole esitetty suinkaan mitenkään halventavassa
mielessä, vaan tarkoituksella osoittaa tosiasiat oikeassa suhteessa.

Teollisuudessa saattaa teoreettista koulutusta vailla oleva,
alansa hyvin hallitseva työnjohtaja ansaita yhtä paljon ja enemmänkin
kuin insinööri. Virka-asema ei myöskään ole sidottu määrättyihin koulu-
todistuksiin. Meillä ei asemamme vuoksi ole mahdollisuutta päästä mil-
lään tavoin kykyjämme osoittamaan, mutta meitä ei suinkaan peloittais-
i ottaa kannettavaksemme lisää velvollisuuksia ja vastuuta - suurtakin.
Yhteiskunnalla emme myöskään näkisi mitään menettämisen vaaraa sen myön-
tämisessä, sillä toimintammehan joka tapauksessa pitäisi tapahtua lakien
rajoissa. Että työsarallamme olisi hyödyllistä työtä riittämiin suurem-
mallekin joukolle, on aivan varma, mutta ensiksi pitäisi käyttää mah-
dollisimman tehokkaasti jo olevat työvoimat ja maksaa tehdystä työstä
palkka, joka olisi oikeassa suhteessa toisten saman työn tekijäin palk-
kaan. Ehdottamamme 60% piiritartastajain palkasta pidämme esittämilläm-
me perusteilla hyvin kohtuullisena.

Ettei työväelle ja koko yhteiskunnalle niin tärkeätä saavutusta,
kuin ammattientarkastuksen täydentäminen työläistarkastajakunnalla, mene-
netettäisi, jota vissillä taholla on vakavasti suunniteltu, olisi toi-
vottavaa mahdollisimman tehokkaan valvonnan järjestäminen taholtanne,
voidaksenne suunnitella järjestelmän edelleen kehittämistä, mihin näiden
olisi runsaastikin toivomisen varaa. Tarvittaessa olemme tässä tarkoi-
tuksessa aina valmiittavustamaan kaikkiin tavoin.

Toukokuulla 1941.

Ammattientarkastuksen työläistarkastajat.

I	piiri	<u>M. Ahlqvist</u>	<u>Tapani Lehti</u>
II	"	<u>22. A. Saita.</u>	
III	"	<u>J. H. Toppai</u>	<u>Salman, Sallamo</u>
IV	"	<u>Juhani Järvenmäki</u>	
V	"	<u>Hugo Saarto.</u>	
VI	"	<u>Edo. Laitinen</u>	
VII	"	<u>A. E. Rönkä.</u>	
VIII	"	<u>H. E. Fors</u>	

S o s i a a l i m i n i s t e r i ö l l e .

Kuten jo aikaisemmin Sosiaaliministeriölle lähettämisesämme kirjelmässä -viimeksi keuhällä 1939- olemme selostaneet, on ammattientarkastuksen työläistarkastajain palkka ollut aina hyvin heikko, kun otetaan huomioon työn laatu ja ne olosuhteet, joissa sitä suoritetaan.

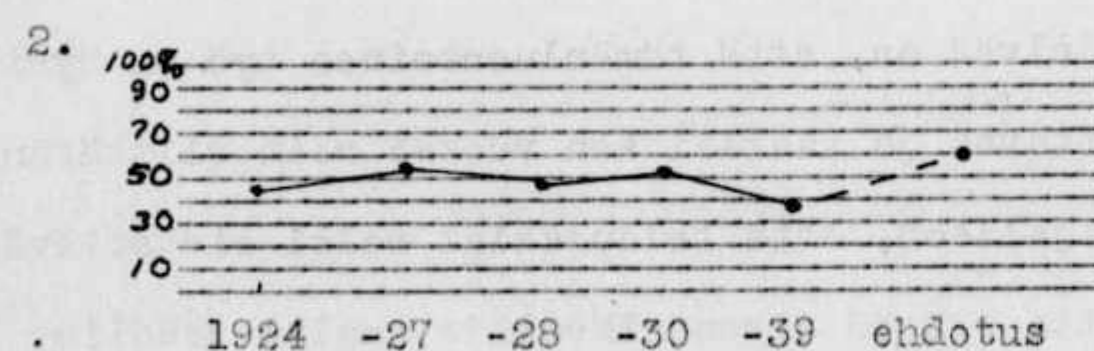
Kysymyksessä oleva työ on valtaosaltaan kasvatustyötä ja luonteeltaan tavallisesti niin vaikeasti suoritettavaa, että voidaan sanoa kahdessa tapauksessa kolmesta olevan kysymyksessä suuremman tai pienemmän taistelun, joka vaatii hyvää henkistä kuntoa ja vireyttä. Useimmitenhan juuri meidän hoidettavaksemme jätetään m.m. arkaluontoiset valitusasiat, joiden hoitamisessa vaaditaan äärimmäisen suurta varovaisuutta -valittajan suojaamiseksi rankaisutoimenpiteiltä- huolellisuutta ja asiantunte- musta. Selvää on, että tämänluontoinen työ on hyvin kuluttavaa ja rasittavaa ja vaatisi sen vuoksi niin riittävän toimeentu- lon tekijälleen, että talousasiat voisi siedettävästi hoitaa painamatta elämää aivan alkeellisimmalle tasolle. Minkälaisia mahdollisuuksia meille maksetut palkat ovat tarjonneet, selvin- nee osaksi seuraavasta (hinnat ennen sotaa):

Ruoka (3-5.hengen perhe)	900-1000 mk/kk.
Asunto, 2 h ja keittiö	800-1000 "
Vaatetus .4000:12 =	n. 340. "
Verot	200 "
Vakuutusmaksut	200 "
Yhteensä	2740 mk/kk.

Kun peruspalkka on 2250 mk/kk., syntyy vajausta jo aivan muutamissa välttämättömyysmenoissa. Lisättäessä vielä lasten koulumaksut, terveydenhoito-, virkistys- (kesäiloma), sanomalehti- ja kirjallisuus- y.m. kustannukset, nousee summa usealla sadalla markalla kuukaudessa, eikä silti suinkaan voida puhua mistään kohtuullisuuden rajojen ylittämisestä. Velkaantumisen välttämiseksi on elintasoa kuitenkin täytynyt painaa esitettyä alemmaksi, mistä ilmeisesti on ollut seurauksena työn suorittajain yleisen tason -niin henkisesti kuin ulkonaisestikin- aleneminen, mikä ei voi olla haitallisesti vaikuttamatta työtehoon. Miten suuri tappio täten aiheutuu niille, joiden asiaa meidän on asetettu palvelemaan, ei ole numeroin todistettavissa, mutta käsitetäänne tämä ilman enempiä selityksiä.

Käsityksemme mukaan ovat yleensä kaikille ammattientarkastajille maksetut palkat aina olleet heikkoja, mutta samalla on aivan erikoisesti huomiomme kiintynyt vallitsevaan suureen epätasaisuuteen tämän virkakunnan eri ryhmien palkkauksessa, mikä ilmenee seuraavista taulukoista:

1.	Vuospalkka		
Vuosi	Piiritarkast.	Työläistarkast.	%
1924	48.000:-	21.000:-	43,75
1927	48.000:-	25.500:-	53,10
1928	52.500:-	25.500:-	48,60
1930	52.500:-	27.000:-	51,40
1939	69.000:-	27.000:-	39,10

3. Täysillä ikäkoroituksilla ovat palkat:

	Piiritarkast.	Työläistarkast.
	69.000:-	27.000:-
+ 15%	10.350:-	+ 16 % 4.320:-
Yht.	79.350:-	31.320:-

4. Alemman palkkausluokan apulaistarkastajan (insinööri) palkka on heti (ensi vuodesta) mk 57.000:-
16 vuotta palvelleen työläistarkastajan " 31.320:-
eli 54,9 % edellisestä.

Annamme täyden tunnustuksen suoritetuille opinnoille ja tutkinnoille, samalla kuin myönnämme oman vajavaisuutemme, mutta kun on kysymys nimen omaan juuri ammattientarkastajan tehtävistä, rohkenemme uskoa meidän elämän koulussa hankkimiemme raskaiden kokeuksien merkitsevän myöskin niin paljon oppilaitoksissa hankittujen tietojen rinnalla, että ero palkoissa ei tunnu oikeuden ja kohtuuden mukaiselle. Sitä paitsi on joukossamme m.m. teknillisen koulun kurssin suorittaneita, joille ei kouluopintoja lasketa miksiäkään ansioksi.

Lukuun ottamatta höyrykattilain tarkastusta, jota eivät suorita kaikki insinööritkään, on varsinainen tarkastustoiminta aivan samanluontoista kaikissa eri arvo- ja palkkausluokissa toimivilla. Tarkastusmatkat suoritamme yksin, jolloin joudumme kaikki esiin tulevat asiat hoitamaan täysin itsenäisesti. Piiritarkastajat kyllä hoitavat tehtävämme valvonnan, mutta samoinhan on asia apulaistarkastajiin nähden.

Suurimmalle tuntuu ero palkoissa, kun verrataan vasta nimettyä apulaistarkastajaa ja 16 vuotta palvelutta työläistarkastajaa, joka ei enään mitään koroituksia saa (ks. taulu 4). Luulisimme 16 vuoden kokemuksen käytännöllisessä työssä merkitsevän toki enemmän vasta-alkajan rinnalla.

Omituisinta koko asiassa on, että saman aikaisesti, kun meidän luulisi vuosien kuluessa työssämme kehittyneen ja edistyneen, osoittaa kehitys palkkauksessa päin vastaista, kuten taulukoista 1 ja 2 ilmenee.

Rohkenemme kuitenkin jälleen pyytää asiamme otettavaksi käsitellyn alaiseksi palkkaukseen nähden ja -huomioon ottaen työn laadun, joka ainoastaan osaksi vaatii tekijältään teoreettisia tietoja- ehdotamme sen koroitettavaksi 60 %:n piiritarkastajain peruspalkasta. Vain täten menetellen tullaan tulevaisuudessa k.o. virkoihin saamaan päteviä hoitajia ja työläistarkastajakunnan taso nousemaan, minkä me kernaasti myönnämme olevan korjauksen tarpeessa. Puolestamme olemme valmiit vastaan ottamaan suuremman vastuun ja enemmän velvollisuuksia, kun siihen vain annetaan mahdollisuus, voidaksemme paremmin täyttää paikkamme yhteiskunnan palveluksessa.

Toukokuulla 1941.

I piiri _____

I piiri	<u>M. Ahlgren</u>	<u>Espoo</u>
II "	<u>H. A. Laita</u>	
III "	<u>J. H. Seppälä</u>	<u>Palmanpallamo</u>
IV "	<u>Juh. Hiltunen</u>	
V "	<u>Hugo Laanto</u>	
VI "	<u>Edu. Laifinen</u>	
VII "	<u>H. E. Björkman</u>	
VIII "	<u>H. E. Fors</u>	

Armattientarkastuksen työläistarkastajat

Jakelu: Sosiaaliministeriö

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä

Liite 3 v.v. pöytäkirjaan 12/6-41.
Nokian Sos-dem Työväenyhdistys r.y.
N o k i a .

Nokia 28/5 1941.

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen
Eduskuntaryhmä
Helsinki.

Nokian Sos-dem Työväenyhdistys r.y:n kokoukses-
sa 18 p:nä toukokuuta 1941 päätettiin kiinnittää Sos-dem Eduskunta-
ryhmän huomiota seuraavaan:

Jo pidemmän ajan on yhdistyksemme jäsenistön
keskuudessa herättänyt levottemuutta Suomen Eduskunnan hyväksymät,
niin sanetusta poikkeuksellisesta ajasta johtuvat, pakkelait. Erikel-
sesti on tämä tullut esille nyt hyväksytyn valtalain yhteydessä. Mai-
nittu laki kun kaikista teiveistämme huolimatta tuli hyväksyttyä,
lakkepykäläineen, ynnä muilta, työväestön kannalta hyvinkin arveluttavil-
ta kehiltään.

Samein haluamme eriksesti painistaa äänestyk-
sistä peissaelleita edustajia. Heidän tulisi käsittääksemme nykyi-
sinkin, kaikesta huolimatta, muistaa olevansa kansan valitsevia ee-
dustajia, jotka ovat vastuussa tekemisistään ja tekemättä jättämi-
sistään valitsijoilleen. Yhdistyksemme toivee vastaisuudessa ryhmän
toimivan johtotähtenään työväenluokan edut ja kansan vähäväkisen
osan paremmat elämismahdollisuudet.

Nokian Sos-dem Työväenyhdistyksen puolesta:

<u>J. Hiltunen</u>	<u>Frans L. Pajunen</u>
puheenjohtaja	sihteeri

tyksen osakeyhtiöiden antamien n.s. ilmaisosakkeiden veron alentamisesta 10 %:sta 6 %:si. Tämä asia on ollut eri vaiheissa esillä eduskunnassa. Vuonna 1927 antoi hallitus, jonka pääministerinä olin, eduskunnalle esityksen k.o. osakkeiden veron alentamisesta. Vero alennettiin silloin 2 %:si. Toimenpide oli silloin, koska rahan arvo oli alentunut, ajankohtainen. Vuonna 1937, jolloin olin valtiovarainministerinä, antoi hallitus esityksen k.o. osakkeiden veron korottamisesta 10 %:si. Tämäkin toimenpide oli silloin perusteltu ja ajankohtainen. Tälläkin kerralla olisi hyväksyttävä tässä kohdassa hallituksen esitys.

Aattela: Selosti asian käsittelyä valtiovarainvaliokunnassa ja sen asianomaisessa jaostossa. Yhtyi Tannerin kannanottoon.

Bryggari: Tuntuu oudolta, että yhtiöiden vapaaosakkeista suoritettavaa veroa alennettaisiin. Esityksestä olisi 9 § poistettava, kuten suuri valiokunta ehdottaa.

Welling: Yhtyi Bryggarin lausuntoon. Eräät yhtiöt, m.m. Värtsilä-yhtymä, ovat koonneet suuria rahastoja. Niihin olisi käytävä käsiksi eri lain perusteella. Rahastoja olisi tehokkaasti verotettava.

Hiltunen: Esitti tietoja kuinka paljon valtiolla on ollut eri vuosina tuloja vapaaosakkeiden verotuksesta. Verotulot ovat viime vuosina alentuneet ja nykyään jokseenkin vähäisiksi käyneet. Oli hallituksen esityksen hyväksymisen kannalla.

Keskustelun päätyttyä päätettiin kaikilla äänillä kolme ääntä vastaan, että ryhmälle ehdotetaan, että se kannattaisi hallituksen esityksen hyväksymistä valtiovarainvaliokunnan ehdottamassa muodossa. Kolme jäsentä oli suuren valiokunnan mietinnön hyväksymisen kannalla.

4 §.

Toivomusponnen esittäminen korvauslain muutosesityksen yhteydessä.

Päätettiin ryhmäkokoukselle ehdottaa, että korvauslain muutosesityksen kolmannen käsittelyn yhteydessä ryhmän puolesta esitettäisiin eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava toivomusponsi:

"että eduskunta päättäisi kehoittaa hallitusta antamaan eduskunnalle esityksen alueluovutuksen johdosta menetetyn omaisuuden korvaamiseen tarvittavien varojen sekä aikaisemmin päätetyn varojenhankintaohjelman välillä syntyvän vajauksen täyttämisestä omaisuutta verottamalla."

Ponnen esittäisi ryhmän puheenjohtaja Tanner.

Ryhmäkurin tehostaminen.

Otettiin jälleen käsiteltäväksi v.v. kokouksessa 29/5 esillä ollut kysymys ryhmäkurin tehostamisesta.

Esiteltiin puheenjohtajan valmistama ehdotus kurinpitotoimenpiteiksi.

Puheenjohtajan ehdotus oli seuraava:

"Kurinpitotoimenpiteitä"1. Eduskunnan istunnot.

Ryhmän jäsenten on poikkeuksetta kaikkien oltava läsnä eduskunnan istunnoissa.

Pätevän esteen sattuessa voi ryhmä tai kiireellisissä tapauksissa valmistusvaliokunta tai erittäin kiireellisissä tapauksissa molemmat puheenjohtajat yhteisesti antaa poissaololuvan.

2. Erikoisvaliokuntien ja suuren valiokunnan istunnot.

Saapuvillaolo naissakin välttämätön. Poissaolo vain siinä tapauksessa salittu, että jäsen hankkii varamiehen tilalleen.

3. Ryhmän kokoukset.

Saapuvillaolo välttämätön. Poissaollessa on este ilmoitettava.

4. Seuraus luvatta poissaolosta.

a) Poissaolo eduskunnan istunnoista:

Asianomaisille piiritoimikunnille lähetetään istuntokauden lopussa luettelo kaikkien piirin jäsenten luvatta tapahtuneista poissaoloista.

Eduskunnassa tapahtuvista äänestyksistä poissaolosta julkaitaan jatkuvasti uutisia puoluelehdissä.

b) Poissaolo valiokunnista:

Niistä annetaan tiedoitus piiritoimikunnille samoin kuin kohdassa a.

c) Poissaolo ryhmän kokouksista:

Poissaoloista ilmoitetaan piiritoimikunnille samoin kuin kohdassa a.

d) Ryhmälle valitaan "piiskuri", joka valvoo mahdolliset poissaolot ja suorittaa näistä aiheutuvat toimenpiteet."

Tolonen: Olen eduskunnan pöytäkirjojen perusteella koonnut tilastoa ryhmän jäsenten poissaoloista eduskunnan istunnoista. Esitettiin tietoja eräiden jäsenten poissaoloista. Vaikka poissaoloja onkin suhteellisen paljon, niin tahallisia poissaoloja on vähän. Huomautti, että maatalousvaliokunta on suunnitellut matkalle lähtöä, joten sanottuun valiokuntaan kuuluvat ryhmän jäsenet joutuvat ole-

maan jonkin aikaa poissa eduskunnan istunnoista. Puhuja yhtyi Tannerin ehdotukseen, mutta rankaisutoimenpiteisiin pitäisi lisätä pieni sakonuhka. Ehdotti, että piiskurille maksettaisiin palkkiota toimestaan.

Keskustelun päätyttyä päätettiin ryhmäkokoukselle ehdottaa, että ryhmä hyväksyisi Tannerin ehdotuksen, että "piiskurille" annettaisiin palkkioksi vapautus ryhmän jäsenmaksujen suorittamisesta, ja että "piiskuriksi" valittaisiin Tolonen.

Eduskunnan koossaolo.

Keskusteltiin eduskunnan koossaolosta.

Bryggari: Poliittisen aseman kriittillisyyden vuoksi ei eduskunnan nyt pitäisi hajaantua. Ehdotti, että eduskunnan puhemiesneuvostossa oleville ryhmän jäsenille annettaisiin neuvo, että heidän olisi toimittava siihen suuntaan, että eduskunta ei nyt hajaantuisi vaan jatkaisi koossaoloaan.

Keskustelun päätyttyä päätettiin asian käsittely siirtää seuraavaan viikkoon.

Kirjelmä.

Esiteltiin työläisammattitarkastajain ryhmälle lähetetty kirjelmä, jossa kosketellaan työläistarkastajain palkkauskysymystä. (Liite 1 ja 2)

Merkittiin saapuneeksi.

Esiteltiin Nokian ty:n lähettämä kirjelmä. (Liite 3)

Merkittiin saapuneeksi.

V a k u u d e k s i :

M. Tanner
Puheenjohtaja.

Kaj Mattila
Sihteeri.

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan jäsenten ja työväen keskusjärjestöjen edustajien yhteisestä kokouksesta, joka pidettiin Helsingissä Osl. Elannon hallintoneuvoston huoneustossa 19 p:nä kesäkuuta 1941. Kokous alkoi kello 19. Saapuvilla olivat: ryhmän valmistavasta valiokunnasta: V.Voionmaa, J.Tolonen, J.Lonkainen, P.Salmenoja, A.Wirtanen, O.Reinikainen, J.Linna, V.Komu, O.Peltonen, A.Lehtokoski, V.Hakkila, T.Bryggari, M.Lepistö, Y.Welling ja H.Aattela; puoluetoimikunnasta: V.Tanner, V.Salovaara, A.Aaltonen, G.Andersson, J.Keto, R.Paasio ja S.-K.Kilpi; SAK:n työvaliokunnasta: E.Vuori, J.Tuominen, V.Viitanen, K.Fagerholm, U.Nurminen, J.Kivistö, A.Sumu, A.Hällström, B.Airola, J.Hakulinen, N.Välläri, Y.Rantala ja E.Härmä; hallituksen jäseninä: M.Pekkala ja T.Salmio; Sosialidemokraattisesta Työläisnuorisoliitosta S.Manninen; ryhmästä O.Hiltunen; puoluetoimistosta M.Nevalainen ja Suomen Sosialidemokraatti-lehden toimituksesta A.Airisto. Puheenjohtajana toimi Väinö Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Hugo Aattela.

1 §.

Kokouksen avaus.

Kokouksen avauksen toimitti puoluetoimikunnan puolesta V. Salovaara, mainiten mm, että nykyisen valtiollisen asemamme vuoksi on pidetty tarpeellisena järjestää tämä kokous, jotta voidaan vaihtaa mielipiteitä ja päättää mahdollisista yhteisistä toimenpiteistä.

2 §.

Puheenjohtajan ja sihteerin valinta.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Salovaaran ehdotuksesta yksimielisesti Väinö Tanner ja sihteeriksi samoin Salovaaran ehdotuksesta Hugo Aattela.

3 §.

Maamme poliittinen ja taloudellinen asema nykyhetkellä.

Puheenjohtaja luovutti ensimmäisen puheenvuoron ministeri Pekkalle, joka lausui:

"Nykyistä ulkopoliittista tilannettamme on katseltava niiden tapahtumien taustaa vastaan, jotka liittyvät Neuvosto-Venäjän hyökkäykseen maahan, käytyyn sotaan ja sen seurauksiin sekä meille asettamiin tehtäviin.

Syksyllä 1939 oli sekä työväen että porvariston piirissä niitäkin, jotka katsoivat, että Suomen ja Neuvosto-Venäjän välisiä neuvotteluja ei ollut päästettävä konfliktiin s.o. sotaan asti, vaan oli annettava mahdollisuuden mukaan perään ja suostuttava venäläisten viimeisimpiin vaatimuksiin, koska tiedossa oli, että me joutuisimme yksin kamppailemaan epätasaisessa taistelussa Neuvosto-Venäjän kanssa, jonka taistelun lopputuloksestakaan ei tietenkään voinut olla epäselvyyttä. Ei voitane kieltää sitä, että vastuunalaisissa piireissä koetettiin hoitaa neuvotteluja maan etuja silmälläpitäen, mutta siinä suhteessa laskettiin väärin, ettei uskottu Neuvosto-Venäjän hyökkäävän, vaikka sopimukseen ei päästäisikään. Antamatta edes ulttimaatimia se kuitenkin hyökkäsi, vieläpä tekosyillä hyökkäystään perustellen, ja tämä hyökkäys teki Suomen kansasta silmänräpäyksessä yksimielisen kansan, kuten sodan käynti selvästi osoitti. En halua näihin asioihin tämän jälkeen puuttua, totean vain, että me menetimme katkeran taistelun ja kärsimysten jälkeen sodan ja meille saneltiin pakkorauha, jonka Suomen kansa masentunein mielin, mutta varmastikin salattua kiukkua pidättäen otti vastaan. Sen johdosta, ettei tehdyssä rauhassa enää Neuvosto-Venäjän taholla tyydyttykään niihin maaseutueisiin ja tukikohtiin, joita sotilaalliselta s.o. Leningradin puolustuksen kannalta pidettiin tärkeinä, vaan vaadittiin maakappaleita myös Kuusamosta, Sallasta ja Petsamosta sekä lisäksi vielä rakennettavaksi Sallan-Kemijärven rata, tuli yleiseksi käsitykseksi, että Neuvosto-Venäjällä olikin pitemmälle meneviä tarkoituksia Suomeen nähden. Rauhaa seuranneet toimenpiteet Neuvosto-Venäjän taholta: rajaloukkaukset ja -kahakat, rajalinjan vetäminen m.m. niin, että arvokas Enso-vastoin venäläisten taholta ensin annettuja tietoja jäi toiselle puolen, vaatimukset erinäisen kone- y.m. irtaimiston sekä rautatiekaluston palauttamisesta luovutetulle alueelle, suuriin summiin nousevat korvausvaatimukset hävitetyistä tehdas- y.m. laitoksista ja varastoista, läpikulkuliikenne Hankoon, mistä rauhansopimuksen yhteydessä ei ollut mitään puhetta, Petsamon nikkeli y.m., ovat olleet omiaan lisäämään katkeraa mielialaa Neuvosto-Venäjää vastaan. Se kiihoitus, jota niin hyvin Moskovon kuin Petroskoinkin radiossa on Suomea vastaan harjoitettu sekä n.s. Neuvosto-Venäjän ystävyydenseuran järjestämät mellakat ovat ärsyttävästi vaikuttaneet Suomen kansan pääosan mielipiteisiin. Nämä tällaiset tosiasiat ovat olleet omiaan muokkaamaan laajojen piirien mielipiteet Neuvosto-Venäjästä siinä määrin vihamielisiksi, että -vallankin kun otetaan huomioon nelisensataatuhatta karjalaista- on alettu

katsella, mistä voitaisiin saada apua kohtuuttomia vaatimuksia vastaan ja koskemattomuutemme puolustamiseksi. Ja silloin ovat katseet kääntyneet sekä etelään, Saksaan, että länteen, lähinnä Ruotsiin.

Tällaista taustaa vastaan on tarkastettava niitä tapahtumia ja toimia, joita viime aikoina on esiintynyt. Taustaa ei ole voinut muuttaa se seikka, että Suomen ja Neuvosto-Venäjän välillä solmittiin kauppasopimus ja että molemmilla puolilla näytti yhteen aikaan olevan pyrkimystä sekä taloudelliseen että sivistykselliseen kanssakäymiseen, josta kuitenkin ei ole tullut mitään. Ei myöskään sieltä tullut kauppasopimuksessa edellytetyä viljamäärää. Sitävastoin on vuorovaikutus Suomen ja Saksan välillä kaiken aikaa ollut erittäin vilkasta. Jo heti rauhanteon jälkeen järjestettiin täällä yksityisten, jo ennestään saksalaisystävällisten piirien taholta kiinteä yhteys Saksaan. Siellä kävi nuorta ja vanhempaa väkeä milloin talous-, milloin sivistyssuhteita ylläpitääkseen ja milloin mitäkin suhteita lujittaakseen, joista ei ainakaan minulla ole aivan tarkkoja tietoja. Myöskin sotilashenkilöitä on Saksassa käynyt ahkeraan. Virallinen ulkopolitiittinen johtomme, joka aluksi oli otteissaan hyvin varovainen joka taholle, koettaen ylläpitää ystävällisiä suhteita myös Neuvosto-Venäjään, on kaiken aikaa ollut erittäin läheisessä yhteistyössä Saksan takäläisen lähetystön kanssa, vieläpä erinäisistä nimitysasioistakin sen kanssa neuvotellen. Tällaisesta ulkopoliitikasta on ollut myös näkyviä seurauksia: Saksan kanssa on tehty varsin laajasuuntainen kauppasopimus, täällä on järjestetty kirja- ja messunäyttelyt, jotapaitsi Suomi on ottanut osaa messuihin Saksassa, saksalaiselle sotaväelle on myönnetty kauttakululupa Norjaan, Saksan aloitteesta on täällä värvätty nuoria miehiä Saksan armeijan kasvatettaviksi, Saksan toivomuksesta on Puolan lähetystö täällä lakkautettu, Saksan painostuksesta on eduskuntakyselyyn, joka oli järjestetty ulkoasiainministeriöstä käsin ja joka koski kansainliitosta eroamista, vastattu kaikille tunnetulla tavalla j.n.e., jotapaitsi mitä moninaisimmilla aloilla Suomesta käsin on harjoitettu hyvin vilkasta yhteistoimintaa Saksan kanssa. Tämän lisäksi on näinä päivinä saapunut maahamme saksalaista sotaväkeä verraten suuri määrä, jommoista ei tiettävästi alkuperäisessä sopimuksessa ole edellytetty, sekä sotavälineitä ja tarpeita. Sotaväki näyttääkin jäävän maahan määrätuille paikoille, samallakuin omassa maassamme pantiin alkuun ensin osit-

tainen ja nyttemmin täydellinen mobilisatio, mikä kulkee kertausharjoitusten nimellä. Virallisesti ilmoitetaan tämä varotoimenpiteeksi, koska odotetaan Saksan ja Neuvosto-Venäjän välillä pian puhkeavan sodan ja koska silloin on vaara olemassa, että venäläiset hyökkäävät maahamme.

Siitä, mitä edellä olen esittänyt käy selville, että olemme nyt asiallisesti samoilla linjoilla akselin kanssa. On luonnollista, ettei tällainen orientoituminen ole jäänyt huomaamatta anglosaksilaisen maailman puolella eikä myöskään Ruotsissa. Englanti on jo kieltänyt navycertit ja pidättänyt Atlantilla olevat tavaraita täynnä olevat laivamme, 2-3 lukuunottamatta, jotka ovat päässeet Petsamoon. Huolimatta siitä, että niin hyvin eräissä arvovaltaisissa englantilaisissa sanomalehdissä kuten m.m. Times'issä, sekä sieltä tulleissa raporteissa kirjoitetaankin, ettei englantilaisen mieliala meitä kohtaan ole vihamielinen, näyttää kuitenkin selvältä, että meidän luisumisemme akselin syliin ennen pitkää vaikuttaa ratkaisevastikin Englannin yleiseen mielipiteeseen meille epäedullisella tavalla. Sama on laita Amerikan, josta olemme saaneet sekä luottoa että tavaraa ynnä suuret määrät ilmaista avustusta sekä rahassa että tavarassa. Ruotsikin näyttää poliittisesti meihin viime aikoina viilentyneen ja jokatapauksessa se on, huolimatta m.m. myöntämästään saksalaisen sotaväen läpikulkuoikeudesta eräisiin muihin Saksan vaatimuksiin ja painostuksiin nähden menetellyt meistä poikkeavalla tavalla. Suomen ja Neuvosto-Venäjän välit ovat tietysti tämän jälkeen käytännöllisesti katsoen poikki, vaikkei otettaisi huomioon niitä ristiriitoja, joita kaiken aikaa on näiden maiden välillä ollut.

Mitä nyt tuleman pitää, siitä ei tällä hetkellä kukaan tietäne mitään varmaa. Syntyykö Saksan ja Neuvosto-Venäjän välillä avoin konflikti vai suostuuko Neuvosto-Venäjä vapaaehtoisesti Saksan vaatimuksiin, mikäli niitä on esitetty tai esitetään, on vielä hämärän peitossa. Hämärän peitossa ovat myöskin nuo mahdolliset vaatimukset. Se mikä varmasti tiedetään on valtavien saksalaisten sotajoukkojen kokoaminen itärajalle Pohjoisesta Jäämerestä aina Turkin rajoille saakka. Romanian mobilisatio, Unkarin varuillaan olo ja Suomen mobilisatio, jotapaitsi julkisuudessa on näkynyt tietoja mobilisatiosta myös Neuvosto-Venäjällä. Tilanne vaikuttaa siis kylläkin varsin sotaiselta, ja saattaahan olla, että sodan ennustajat ovat oikeassa. Mutta vastasyitäkin voidaan esittää. Ensinnäkin on Saksa sopimusten perusteella saanut Neuvosto-Venäjältä ne tarvikemäärät,

joita se on tarvinnut. Jos se hyökkää Venäjälle, loppuu tarvikkeiden tulo heti eikä niiden saanti sodalla varmaankaan ole parhaimmassakaan tapauksessa niin helppoa, ettei aikaa kuluisi useita viikkoja, ehkäpä kuukausiakin. Onhan muistettava, että Neuvosto-Venäjä ja Englanti sodan sytyttyä joutuvat samalle puolelle, liittolaisiksi, jolloin niillä on ylivoima ilmassa ja sitäpaitsi mahdollisuus puolin ja toisin lähettää pommikoneitaan yli Saksan hävitysretkille. Sota Neuvosto-Venäjän kanssa tuottaa joka tapauksessa Saksalle melkoisen lisärasituksen monien muiden miehitettyjen maiden ohella. Ja kuka on sanonut, ettei Neuvosto-Venäjä, jos sitä vaaditaan, tee sopimusta Saksan kanssa, vaikkapa kauppaa ei tehtäisikään kenenkään kustannuksella, eikä ainakaan tällä kertaa meidän kustannuksellamme, monista muista tällaisista näkökohdista nyt puhumatta.

Tästä asiasta voitaisiin tietysti "valaa kannuja" loputtomiin, sillä mahdollisuudet ovat niin monenlaiset. Mutta meidän kannaltamme onkin tärkeätä kuinka me itse kaikesta tästä selviydymme. Omalta kohdaltani olen ollut sitä mieltä, että olemme liiaksi heittäytyneet Saksan syliin. On tietysti ollut paljon sellaista, johon painostuksesta on ollut mentävä. Mutta tuskinpa olisi esim. ollut lähetettävä omia miehiämme Saksan armeijaan, jollei täällä määrätyissä piireissä olisi sitä tahdottu. En usko, että meidän myöskään on ollut pakko lakkauttaa Puolan lähetystö ja tehdä sellaista ilmoitusta kansainliitosta kuin tehty on. Onko ollut välttämätöntä suostua siihenkään, että suuria saksalaisjoukkoja saapuu maahan ehkä tänne jäädengin, ei ole tiedossani, mutta epäilen puolestani ettei tässä kohden ole edes yritettykään panna vastusta, vaan pikemmin päinvastoin. Ja niin edespäin. Olen näissä asioissa ollut hallituksessa eri kannalla kuin enemmistö. Pidän elintarvetilannettamme siksi vakavana, että kaikki keinot olisi käytettävä, ettei se pääsisi vielä nykyisestäänkin huononemaan. Sen vuoksi olisi politiikkaamme ollut niin hoidettava, että olisimme valtameren takaa ja myöskin Neuvosto-Venäjältä saaneet elintarpeita ja Amerikasta muutakin tukea. Rahallinen tilanteemme on samoin niin vakava, että sitä ~~tuskin~~ senjälkeen kuin mobilisatio, jota olen vastustanut, toimeenpantiin, tuskin voidaan katastroofilta pelastaa, jotapaitsi se vaikuttaa elintarvetilanteeseemme hyvin pahasti, samoin tuotantomme kaikilla aloilla. Vallankin köyhä kansa on sotaan näissä vaikeissa oloissa hyvin väsynyt, ja kutsunnoissa onkin paikka paikoin esiintynyt vastustusta. Mitä uusi evakuointi, joka käsittää m.m. noin 50,000 ihmistä, tuo mukanaan kansanhuollollisesti ja rahallisesti

ymmärtää jokainen. Tilanne on siis kylläkin erinomaisen vakava.

Yhdestä asiasta voitaneen kuitenkin olla samaa mieltä, nimittäin siitä, että jos sota syttyy, meidän joukkojemme on vain, jos maahan hyökätään, puolustettava sitä, mutta ei missään tapauksessa hyökättävä. Silloin voimme, jos sattuisikin käymään niin, että länsivallat voittaisivat lopulta sodan, jollain tavoin asemamme selvittää. Ehdotan sen vuoksi,

että tässä kokouksessa päätettäisiin valita lähetystö, joka kävisi Tasavallan Presidentille ja pääministerille ilmoittamassa sosialidemokraattisen puolueen ja ammattijärjestön johdon vakavan vetoomuksen, että mobilisoituja joukkojamme ei käytettäisi hyökkäyssotaan.

Pyydän vielä lopuksi lyhyesti viitata nyt alkaneen kehityksen sisäpoliittisiin vaikutuksiin. Jos me joudumme sotaan Saksan puolella länsivaltoja ja Venäjää vastaan ja Saksa voittaa sodan, me olemme vaarassa joutua IKL:sen fascismin valtaan, jolloin sosialidemokraattinen puolue ja parlamenttarismi tuhoaan armottomasti. Merkkejä tästä on jo näkyvissä. Huolimatta siitä, että IKL viime vaaleissa kärsi musertavan vaalitappion, on sen röyhkeys jälleen noussut. Sen päälehdessä kirjoitetaan m.m. jatkuvasti siitä huolimatta, että mekin olemme yhteisessä hallituksessa demagoogisesti meitä vastaan, vieläpä julkaistaan sen päääänenkannattajassa artikkeleita, joissa vaaditaan puoluettamme lakkautettavaksi. Vapaamielisiä lehtiä seuraa sensuuri tarkoin, samallakuin taantumuksellisia lehtiä katsellaan läpi sormien. Virkanimityksissä, vallankin ulkopoliittikan alalla, syrjäytetään vapaamieliset henkilöt ja valitaan paikoille oikeistolaista väkeä. Kaikki, mikä koskee työväestöä, heidän taloudellista ja sosiaalista asemaansa, katsotaan nyt äärimmäiseltä oikeistotalolta sopivan ajan tulleen vähentää työväen oikeuksia. Niinpä suunnitellaan työajan pitentämistä ja lomien lopettamista sekä valtalakiin nojautuen myös lakkojen estämistä. Toisin sanoen: taantumus on nostamassa päätään, huolimatta työväen puolueen näinä aikoina osoittamasta ainutlaatuisesta lojaalisuudesta ja yhteistunnon voimasta. Kaikki nämä ovat pahoja merkkejä sosialidemokraattien kannalta katsoen, ja on vaikeata nyt enää keksiä keinoja tällaisen kehityksen ehkäisemiseksi. Toivottavasti tämä kokous kuitenkin onnistuu sellaisia keinoja löytämään."

Vuori: Maamme elintarvetilanne on hyvin vaikea ja toimeen-

pantu mobilisatio lisää vaikeuksia. Sotaväki kuluttaa enemmän kuin sama miesmäärä vapaissa oloissa. On odotettavissa suuria vaikeuksia elintarvekysymyksessämme. Maamme raha-asiat ovat hunningolla. Inflaatorinen kehitys on tuskin vältettävissä. Toveri Pekkala jo viittasi sosiaalisella alalla suunniteltuihin muutoksiin. Tuuli näyttää näissä kysymyksissä suuresti kääntyneen. Työpäivän pitentäminen on toimitettu ylityökorvauksen alentamisen muodossa. Työvelvollisuuslain voimaansaattamista suunnitellaan. Jos tämä maa joutuisi saksalaiseen elintilaan, joutuisi teollisuutemme työskentelemään suhteellisen halvoilla hinnoilla, mistä olisi seurauksena alhaiset palkat. Puhuja kosketteli tämän jälkeen kysymystä, millä tavoin maamme talouselämää mainittujen vaikeuksien vallitessa voidaan hoitaa.

Puhujan mielestä on asemaa tarkastellessa erotettava kaksi perspektiiviä: a) lyhempi ja b) pitempi. Jos asioita tarkastellaan lyhemmän perspektiivin mukaisesti, niin ne nähdään sellaisina kuin тов. Pekkala esitti. Tilannetta arvosteltaessa on harjoitettava itsekritiikkiä. Aikaisemmin on eräissä tilanteissa jossain määrin arvostelua harjoitettu ja koitettu toimia sen mukaisesti. Esitti tästä eräitä esimerkkejä.

Sosialidemokraattien mukana olo hallituksessa on lyönyt leimansa koko työväenliikkeen toimintaan. Hallituksessa olon puolesta on esitetty perusteltuja näkökohtia. Totesi, että emme voi omata yksinomaan arvostelevaa asennetta.

Nykyistä asemaamme meidän on tarkasteltava riittävän pitkällä sihdillä. On tullut tietoja tyytymättömyydestä. Tämän joutuu osaksi siitä, että kansa ei tiedä mitä on tekeillä. Toisena tekijänä on se, että suurissa joukoissa on vallalla sellainen käsitys, että joudutaan taistelemaan sellaisen vallan puolesta, jota vastaan on vuosikausia asennoitu. Työnantajat pyrkivät nyt ottamaan takaisin sen, mihin ne aikaisemmin suuressa kommunismin pelossaan menivät. Näissä oloissa on menettelytavan määrittäminen vaikea tehtävä. Eräs seikka on selvä, nim. se, että todetaan, kuten тов. Pekkala ehdottaa, että Suomen taholta suoritettavissa toimenpiteissä on vain maan turvallisuus otettava huomioon.

Tärkeätä olisi, että maamme porvaristo ymmärtäisi nyt asettua työväestöön nähden samalle ymmärtämiselle kannalle kuin vuosina 1939-40. Se olisi tärkeätä kansan mielialan hoitamiseksi. Tästä seikasta olisi myös presidentille huomautettava.

Puhuja huomautti, että me voimme tarvitsematta tinkiä

periaatteistamme, puolustaa sitä, että maamme rajoja on puolustettava. Mitä saksalaisten joukkojen tänne tuloon tulee, niin se on asia, jolle emme ole mitään mahtaneet. Meillä on nyt valittavana seurvien vaihtoehtojen välillä: 1) luotamme siihen, ettei uhkaa vaara ja sanoudumme irti nykyisestä yhteisrintamasta. Tällöin joudumme eroon toisista ryhmistä, mutta olemme vastuusta vapaat. 2) Koetamme hoitaa asioita työväenliikkeen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Tällöin joudumme harkitsemaan edellyttäväkö tämä sitä, että meidän on jatkuvasti oltava mukana hallituksessa. Työväenjärjestöjen taholta on koetettava selostaa asioita.

Tanner: Kiitti Pekkalan ja Vuorta lausuntojensa johdosta, lausuen kuitenkin hämmästyneensä Pekkalan lausunnon johdosta. Pekkala esitti vain varjopuolia viime aikaisesta kehityksestä. Jos politiikassamme on virheitä tehty, niin sitä on vaikea todeta, ainakaan vielä. Kuten Vuori sanoi, meidän on otettava tosiasiat huomioon. Vaikka Suomen taholta pyrittiin hyviin suhteisiin Neuvostoliiton kanssa, niin Neuvostoliitto itse teki tyhjäksi nämä pyrkimykset. Samaan aikaan on mieliala Saksan suhteen muuttunut. Tämä on johtanut siihen, että vaikka vain murto-osa tästä kansasta kannattaa saksalaista järjestelmää, niin siltä taholta on kuitenkin etsitty turvaa. Tosiasia on, että Neuvostoliiton ja Saksan välillä on jännitystä. Toinen tosiasia on, että oma maamme on joutunut vaaravyöhykkeeseen. Nyt voidaan kysyä olisiko tätä voitu estää. Olen siitä mieltä, ettei sitä olisi voitu meidän toimenpiteillämme estää. Olemme nähneet, että Saksa on mennyt minne se on tahtonut. Jos siis Saksan sotasuunnitelmaan kuului tuoda joukkojaan Suomeen, niin se olisi tuonut ne jokatapauksessa. Nyt on keskusteltava siitä mitä on tehtävä. On erotettava kaksi asiaa: 1) se mitä toivotaan ja 2) se mitä voidaan tehdä. Mielestäni meidän on pysyttävä yhdessä ja oltava asioissa mukana koko puolueena. Ellemme niin tee, niin asiat menevät eteenpäin jokatapauksessa. Sitten on kysyttävä ollaanko mukana aktiivisesti vai passiivisesti. On pidettävä kiinni siitä ja tässä olemme aktiivisia, että joukkojamme käytetään vain maamme puolustamiseen, mutta ei hyökkäykseen. Ei myöskään ole autettava hyökkääjää. Olisi myös annettava väellemme joku tunnus, joka saatettaisiin sen tietoon.

Aaltonen: Kun hallituksessa tuli maanantaina esille osittaista liikekannallepanoa koskeva kysymys, koetettiin puoluetoimikunta saada kokoon. Kaikki puoluetoimikunnan jäsenet eivät kuitenkaan kokoukseen tulleet. Tällöin sovittiin siitä, että hal-

lituksessa olevat toverimme vastustavat Norjan ja Hollannin lähetystöjen lakkauttamista samoin kuin aikaisemmin olivat vastustaneet Puolan lähetystön lakkauttamista. Samoin päätettiin siitä, että hallitukselle on sanottava, että joukkojamme ei saa käyttää hyökkäykseen. Tälle kannalle on myöskin Sosialidemokraattinen Eduskuntaryhmä asettunut. Kannanotto on saatettu myöskin presidentin tietoon. Selosti tämän jälkeen värväyskysymystä. Sosialidemokraattinen ryhmä on yhdessä maalaisliiton ryhmän edustajien kanssa ryhtynyt toimenpiteisiin, jotta värväys saataisiin lopetetuksi, ja että jo värvätulle ja Saksaan menneille annettaisiin vain sotilailista koulutusta sekä että Saksaan lähetetään asiamies valvomaan, että näin todella tapahtuu.

Nyt tuskin on varaa kutsua miehiämme pois hallituksesta. Jos se tentäisiin avattaisiin ovet toisenlaisten pyrkimysten, kuin mitä me ajamme, esiinvetämiseen. Yhtyi Pekkalan ehdotukseen. Olisi hyvä jos tämän kokouksen taholta saataisiin aikaan julkilausuma, jossa työväelle annettaisiin omia tunnuksiamme. Lähetystön olisi myös kiinnitettävä huomiota reserviläisten perheiden sekä evakouitujen huoltoon. Tämä on tärkeä asia ja siihen on vakavaa huomiota kiinnitettävä. Hallituksessa olevien toveriemme olisi koetettava vaikuttaa siihen suuntaan, ettei hätiköityihin toimenpiteisiin ryhdyttäisi.

Puhuja kiinnitti vielä huomiota fascististen lehtien räävittömaan kirjoittelutapaan. Niiden lehtien kirjoitukset myrkyttävät työläisten mieltä. Työväenliikkeellä on nyt edessään vaikeat ajat. Asioiden vastaista hoitoa varten olisi tarpeen asettaa "yhteishyvä valiokunta", jossa olisi jäseniä tässä kokouksessa edustettuina olevista järjestöistä.

Hakkila: Kannatti lähetystön lähettämistä. Oikeat oikeistolaiset eivät ole unohtaneet Saksan-Neuvostoliiton välistä sopimusta. Moskovan tarkoituksena on ollut "päättää tili" Suomen kanssa, kuten Molotov Berlinissä käydessään esitti. Kosketteli Petsamon nikkelyksymystä. Olemme koettaneet saada apua Ruotsista käsin. Mitään suuria ei nyt kyetä saamaan aikaan, mutta meidän on koetettava hoitaa omia asioitamme.

Bryggari: En ole saanut tietooni minkälainen sopimus Suomen ja Saksan välillä on tehty. En myöskään sitä, mikä on Suomen suhde Saksaan. Mitä sopimus sisältää? Kuinka paljon miehiä Saksa tänne kuljettaa? Onko sovittu joistakin korvauksista? Mobilisatio on va-

kava kysymys. Sen johdosta valtio joutuu taloudellisiin uhrauksiin ja perheiden huoltajat vaikeaan asemaan. Jos joudutaan sotimaan, niin mitenkä hoidetaan elintarvekysymys. Vuonna 1939 oli rintamalla sekä kotiväellä ruokaa, nyt on asia toisin. Pekkalan esitys oli paikallaan. Kannatti myöskin yhteishyvän valiokunnan asettamista. Asiat eivät vielä tällä järjesty. Reserviläisten perheet on huollettava, samoin on evakoiduista pidettävä huolta. Mieliä on nyt kokolailla toinen kuin vuonna 1939. Jos kuitenkin reserviläisten perheet voidaan huoltaa ja miehillä itsellään on ruokaa, voi mieliä jonkinverran pysyä aisoissa.

Voionmaa: Meidän on näissä oloissa koetettava valvoa ettemme joutuisi sodan jalkoihin. Olisi myös koetettava valvoa, ettei jouduttaisi sotilaalliseen yhteistoimintaan maassa olevan vieraan sotavoiman kanssa. Eduskuntaryhmän samoin kuin hallituksessa olevien toverien on koetettava hoitaa tehtävänsä. Työväelle on annettava tunnuksia ja yhteishyvän valiokunta on asetettava. Oli sitä mieltä, että kaikenlainen spekulatio suurpolitiikan alalla on hylättävä. On moraaliselta kannalta tarpeellista katsella kuinka suurvallat kohtelevat toisiaan. En puolestani luule, että viiden miljoonan miehen asemassa olo vielä merkitsee sotaa. Pääasia on se, että meillä on edessämme pitkä kärsimysten tie. Arvelen että pitkän aikaa tulee monta divisioonaa olemaan aseissa. Elintarvetilanne vaikeutuu. Painosti vielä sitä, että suomalaisia joukkoja ei saisi käyttää hyökkäykseen. Jotta voisimme saada vaikutusvaltaamme hallituksessa lisätyksi, olisi Tanner saatava hallituksen jäseneksi, vaikkapa pääministeriksi. Jos sota syttyy on hallituksessa olo merkityksellistä, rauhan säilyessä on koko puolueen vaikutusvalta merkittävin.

Salmio: Hallitus hyväksyi tänään asetuksen kertausharjoituksiin kutsuttujen perheiden avustamisesta. Perheavustuksia on korotettu. Perheavustus on nyt 600 markkaa kuukaudessa ja jokai-
enemmän
sesta lapsesta annetaan 50 markkaa avustusta kuukaudessa. Bryggari tiedusteli sopimusta. Hallituksen jäsenillä ei ole tietoa sopimuksesta. Ei pitäisi olla muuta sopimusta kuin kauttakulkusopimus ja siihen tehty lisäys. Asiat muuttuvat nopeasti. Ensimmäinen oli tarkoitus kutsua aseisiin 30,000 miestä, mutta sitten jouduttiin nykyiseen asemaan. Moneen kysymykseen voi tulla vastaus huomenna tai ylihuomenna. Mitä tulee kysymykseen sosialidemokraattien mukanaolosta hallituksessa, niin tämä asia tulee varsin tärkeäksi

jos sota syttyy. Tanskan esimerkki osoittaa, että siellä on voitu hallituksessa ololla paljon säilyttää Tanskan kansalle ja työväestölle. Kehitys on nyt rientänyt ohi kaiken tietämisen. Yhtyi lähetystön lähettämiseen.

Kilpi: On paikallaan, että SAK:n johto ja puolue antaisi jonkin selityksen. Kansa odottaa sellaista. Toiselta puolen työläiset kyllä ymmärtävät tilanteen. Nyt on ratkaistava eräitä käytännöllisiä kysymyksiä.

Keto: Kummasteli sitä, että Tanner sai Pekkalan lausunnosta huonon käsityksen. Meistä muista se oli hyvin objektiivinen. Vaikka onkin ollut etsittävä apua, niin siinä on kuitenkin menty niin pitkälle, että on jouduttu asettamaan kaikki yhden kortin varaan, nim. Saksan voittoon, mutta tämä asia ei vielä ole ratkaistu. Voihan käydä, että sotaa Saksan ja Venäjän välillä ei tulekaan ja silloin olemme hyvin vaikeassa asemassa. Olen yhtämieltä siinä, että emme olisi voineet tehdä vastarintaa saksalaisille. Tilanne on pahempi kuin mitä eräät uskovat. Onko takeita ettemme joudu hyökkäämään? Sotilasjohdon keskuudessa on paljon sellaista mielialaa, että on kyseenalaista etteikö saatettaisi yrittää provosoida sotatoimenpiteiden alkamista. Jos sota päättyy Saksan voittoon, niin todennäköisesti se pitäisi maataamme miehittettynä. Niin kauan kun saksalaisia on maassamme koettavat ikl:et käyttää sitä hyväkseen ja tuloksena, jos heidän toimintansa onnistuu, on sosialidemokraattisen puolueen loppu. Nyt on koetettava tehdä se, mitä tässä kokouksessa on ehdotettu. Puolueemme jäsenille on selitettävä tilannetta. Kannatti lähetystön lähettämistä. Mitä hallituksessa oloon tulee, niin siitä voidaan keskustella myöhemmin.

Lehtokoski: Yhtyi Pekkalan, Kilven ja Kedon lausuntoihin. Jos saksalaiset antavat meille apua, on se myös kalliisti maksettava. Hallitukselle on annettu monia valtuuksia. Emme voi jättää hallitusta, koska k.o. valtuuksia voitaisiin silloin käyttää meitä vastaan. Oikeistosuuntausta on koetettava vastustaa ja omaa vaikutusvaltaamme olisi saatava lisätyksi. Kannatti lähetystön lähettämistä ja julki-lausuman valmistamista. Kiinnitti huomiota reserviläisten perheiden asemaan. Työläisten asemaa ei saa lainsäädäntötoimin tai asetusteitse huonontaa. Lähetystön on näihinkin seikkoihin kiinnitettävä huomiota.

Nurminen: Jos asianlaita on sellainen, että hallituksessakaan olevat eivät tiedä mitään asioista, niinkuin täällä on selitetty,

niin silloin on asema onneton. On tärkeätä katsella asioita sisältäpäin. Jos työväenjärjestöjen täytyy hoitaa joukkojen valistamista ja mielialan muokkausta, niin silloin hallituksen täytyy osoittaa suurempaa luottamusta työväenjärjestöjä kohtaan. Varsin tärkeätä on, että saadaan luotettavia tietoja asioista. Työnantajain asenne työläisiä kohtaan rupeaa muuttamaan huonommaksi. Tämä asia pitäisi saada hoidetuksi oikeille raiteille. Näyttää siltä, että inflatiota ei pelätä muulloin kuin silloin kun työläisten palkasta on kysymys. Työnantajat sanovat, että jos hallitus antaa luvan, niin he kyllä nostavat palkkoja. Tämä näyttää olevan tosiasia. Tämä tekee mielialan hoitamisen vaikeaksi. Arvosteli hallituksen asennoitumista palkkakysymyksissä. Oli julkilausuman esittämisen kannalla.

Hakulinen: Minusta tuntuu, että tilanne on samanlainen kun se oli silloin kun Englannin hallitus yllytti hyökkäämään Venäjälle Judenitshin avuksi. Kertoi eräitä tietoja työläisten mielialoista. Jos nyt joudutaan sotaan, eivät työläiset mielellään tappele. Kannatti lähetystön lähettämistä ja julistuksen antamista. Julistus on annettava pian. Nykyinen tilanne on tuonut esiin monia kysymyksiä. Työläiset kysyvät säilyttävätkö he työpaikkansa. Kysytään myös miten käy työläisten perheiden, sillä 600 markan avustuksella ei esim. Helsingissä paljoakaan aikaansaada. Reserviläisten perheiden avustamiseen olisi saatava työnantajat mukaan. Huomautti, että ilman työläisiä ei sotaa käydä. Lähetystön olisi myös sanottava, että mobilisatio olisi saatava purkaantumaan niin pian kuin mahdollista. Huomautti vielä, että julkilausumalla tulee olemaan historiallinen merkitys.

Välläri: Esitetyistä puheenvuoroista on käynyt selville, että nykyään politiikkaa hoitelevat muut kuin ne, joille se varsinaisesti kuuluu. Olisi tärkeätä saada tietoja asioista. Kosketteli hallituksesta eroamiskysymystä. Mielestäni miesten hallituksesta pois kutsuminen vaikuttaa normaalioloissa, mutta ei nyt. Mielipiteeni on, että hallituksesta ei ole vapaaehtoisesti pois lähdettävä. Piti tärkeänä, että työväen toivomukset ja mielipiteet saataisiin kuuluville. Ensiksi on selvitettävä se, miten työväenjärjestöt suhtautuvat nykyiseen tilanteeseen. Tällöin on alleviivattava sitä, että kansanvaltaisuudesta pidetään kiinni ja että maan itsenäisyyttä puolustetaan. Myöskin työväen rauhantahtoa on alleviivattava. Ellei työväelle anneta tällaisia tunnuksia, niin silloin on mahdollista, että monet vetäytyvät sivuun ja toiset sortuvat natsilaisen propagandan piiriinkin. Nyt oli-

si voimaperäisesti rakennettava yhteyksiä kansanvaltaisiin piireihin, niihin, jotka eivät halua tänne enempää saksalaista kuin venäläistäkään diktatuuria.

Reinikainen: On saatu niellä monta karvasta palaa. On kuitenkin voitu säilyttää järjestöme. Tämä maa on nyt vaikeassa asemassa. Sen alueella on kahden suurvallan sotajoukkoja. Rahallinen asemaamme on vaikea, vaikeampi kuin koskaan. Samoin on elintarvetilanne hyvin huolestuttava. Emme voi tietää tuleeko sota. On tarpeen, että taholtamme sanotaan ettei joukkojamme käytetä hyökkäykseen. Olen tämän ajatuksen esittänyt myöskin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa. Sanoin siellä, että hyökkäys ei saa tulla kyseeseen edes Kustaa III. aikaisen Puumalan tapauksen mukaisella tavalla. Tämän asian alleviivaaminen on nyt tärkeintä. Tämän jälkeen seuraa vielä joukko muita kysymyksiä, kuten reserviläisten perheiden avustaminen, evakuoitujen huolto j.n.e. Mobilisatio pitäisi saada nopeasti päättymään. Nyt ei tule kysymykseenkään hallituksesta pois lähteminen.

Linna: Saksalaisten tänne tuloa ei olisi voitu vastustaa. Työläisten keskuudessa on herättänyt mielipahaa se, että mobilisatio ei näytä koskevan herroja ja eräitä suojeluskuntiin kuuluvia henkilöitä. Lähetystön olisi myös tähän puoleen kiinnitettävä huomiota. Onko tiedossa sellaista, että eräisiin kokoontumispaikkoihin on jäänyt huomattava määrä miehiä saapumatta? Nyt herää kysymys miten kohdellaan niitä, jotka eivät saavu? Kannatti yhteis-hyvän valiokunnan asettamista. Kertoi elintarvevaikeuksista Virkkalassa.

Salmenoja: En malttanut olla toteamatta, että Pekkalan ja Vuoren alustukset antoivat oikean kuvan asiain kulusta. Ehkä joskus voidaan saattaa ulkoasiainvaliokunnan eräs pöytäkirja julkisuuteen.

Peltonen: Lähetystön olisi kiinnitettävä huomiota myöskin siihen, että kertausharjoituksiin on liian tarkkaan otettu miehiä. On kutsuttu paljon sellaisia, jotka toimivat varsin elintärkeillä aloilla. Viime sodan aikana oltiin tässä asiassa paljon ymmärtäväisemmällä kannalla.

Keskustelun päätyttyä päätettiin yksimielisesti seuraavaa:

1) Valitaan lähetystö, joka käy Tasavallan Presidentin ja pääministerin puheilla.

Lähetystön jäseniksi valittiin Sosialidemokraattisesta Edus-

kuntaryhmästä V.Tanner, O.Reinikainen ja V.Voionmaa, Sosialidemokraattisesta Puoluetoimikunnasta A. Aaltonen ja J.Keto, Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitosta E. Vuori ja U. Nurminen, Sosialidemokraattisesta Työläisnaisliitosta Sylvi-Kyllikki Kilpi ja Sosialidemokraattisesta Työläisnuorisoliitosta S. Manninen.

Lähetystö esittää presidentille ja pääministerille kokouksen vakavana vetoomuksena seuraavaa:

1) että mobilisoituja joukkojamme ei käytetä hyökkäykseen;

2) että reservin kertausharjoituksiin kutsuttujen perheiden huolto on järjestettävä tyydyttävälle kannalle;

3) että evakuoitujen asemaan on kiinnitettävä vakavaa huomiota;

4) että työoloja ei huononnetta;

5) että reservin kertausharjoituksista kiireellisesti vapautettaisiin sellaiset henkilöt, jotka työskentelevät elintärkeillä aloilla;

6) että valtiovallan on sosiaalisissa asioissa oltava kiinteässä yhteistoiminnassa SAK:n kanssa;

7) että reservin kertausharjoitukset olisi saatava loppumaan niin pian kuin mahdollista on, ja

8) että kiinnitetään vakavaa huomiota Suomessa ilmenneiden fascistilehtien kansanvaltaa rienaavaan ja puolueettamme vastaan tähdättyyn kirjoittelutapaan.

2) Kokouksessa edustettuna olevien työväen keskusjärjestöjen ja eduskuntaryhmän nimissä annetaan julkilausuma.

3) Asetetaan "yhteishyvän valiokunta". Äsken valittu lähetystö toimii toistaiseksi yhteishyvän valiokuntana ja laatii se myöskin edellisessä kohdassa mainitun julkilausuman. Myöhemmin voivat asianomaiset järjestöt ja eduskuntaryhmä päättää kohdaltaan yhteishyvän valiokunnan jäsenistä.

V a k u u d e k s i :

Matti Manninen
Puheenjohtaja.

Heikki Lahti
Sihteeri.

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 25 p:nä kesäkuuta 1941. Kokous alkoi kello 19,40. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Aarnio-koski, Andersson, G., Eskola, Hakala, Halonen, Hiilelä, Hiltunen, Juuti-lainen, Karjalainen, Kekäläinen, Kettunen, Koivulahti-Lehto, Komu, Ko-ponen, Kulovaara, Kämäräinen, Lepistö, Lindqvist, Linna, Malkamäki, Paasonen, Pekkala, Peltonen, O., Perho, Pitkäsilta, Raatikainen, J., Raa-tikainen, U., Simonen, Sinisalo, Tervo, Turkka ja Wenman. Kokouksessa oli saapuvilla puoluesihteerit Aaltonen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Suhtautuminen hallituksen tiedonantoon.

Otettiin käsiteltäväksi ryhmän suhtautuminen äsken edus-kunnan istunnossa kuultuun hallituksen tiedonantoon.

Tanner: Selosti eräitä tapahtumia. Torstaina t.k:n 19 päi-vänä pidettiin eräiden työväen keskusjärjestöjen edustajien sekä ryhmän valmistavan valiokunnan jäsenten yhteinen kokous Osl. Elan-non hallintoneuvoston huoneustossa. Tämä kokous valitsi lähetys-tön käymään presidentin ja pääministerin puheilla. Kertoi tämän jälkeen mitä lähetystön taholta esitettiin. Pääasiana oli esittää vakavana kannanilmaisuna, että suomalaisia joukkoja ei ole käytet-tävä hyökkäykseen. Lähetystö sai presidentiltä tyydyttävän vas-tauksen. Tämän jälkeen on eduskunnan kansanvaltaisten ryhmien yh-teinen delegatio lähettänyt edustajansa hallituksen puheille. Delegatiolle selostettiin asioita vähän samaan tapaan kuin äsken eduskunnalle. Tiedusteltiin onko Saksan kanssa tehty sopimusta, ja tähän vastattiin, ettei ole tehty muuta sopimusta kuin aikai-semmin solmittu kauttakulkusopimus. Suomen hallitus ei ole tar-koittanut, että joukkomme hyökkäisivät. Viime päivinä sattuneet tapaukset, venäläisten rajaloukkaukset ja lentohyökkäykset, ovat kuitenkin poistaneet kysymyksen hyökkäyksestä. Tällä kertaa ei ole muuta tehtävänä kuin eduskunnan istunnossa ilmoittaa ryhmän puolesta, että ryhmä hyväksyy hallituksen tiedonannon ja siirtyy päiväjärjestykseen.

Hakkila: Jäin tänne juhannuksen ajaksi, jotta olisin saa-puvilla, jos tarvitaan. Hallituksen ulkoasiainvaliokunta oli kool-

la, mutta eduskuntaa ei katsottu voitavan saada kokoon.

Nokelainen: Kertoi kotiseudullaan vallitsevista mielialoista. Eräät joukkuepäälliköt olivat hänen tietämänsä mukaan kertooneet, että lähdetään hyökkäämään, eikä pysähdytä ennenkuin jossakin kaukana. Armeijassa oleville miehille olisi selvitettävä mistä on kysymys.

Hämäläinen: Joukkojen keskuudessa harjoitettavaa tiedotustoimintaa olisi nopeasti tehostettava. Tiedusteli tietääkö ryhmän johto kuinka paljon valtiollisen poliisin nuottaan on saalista kerääntynyt. Sanoi tietävänsä, että valtiollinen poliisi on pidättänyt sellaisiakin henkilöitä, jotka eivät ole syyllistyneet rikolliseen toimintaan.

Bryggari: Eduskunnan jäsenille ei ole ajoissa annettu tietoja. Tanner mainitsi, että Saksan kanssa ei ole muuta sopimusta kuin joukkojen kuljetusta koskeva. Kukaan ei kuitenkaan voi käsittää, että on kysymys vain joukkojen kauttakuljetuksesta. Meidät on jälleen pantu tosiasiaan eteen. Vuonna 1939 oli tilanne sikäli toinen, että omat miehet olivat silloin nykyistä enemmän pelissä mukana. Nyt tuntuu asioita johtavan Witting, josta ei tiedetä mitään.

Tanner: Ei nyt ole kyseessä Suomessa järjestetty asia. Kun joku suurvaltasuunnittelee sotilaallisia liikkeitään, ei se niistä kerro toisille.

Jokinen: Onko saksalaisten täällä olo vaikuttanut venäläisten asenteeseen? Saksalaisten joukkojen tänne saapuminen ei näytä olevan vain pelkkä kauttakuljetuskysymys. Mainitsi että hänkin on saanut kuulla, että pojille on puhuttu hyökkäyksestä. Kiinnitti huomiota siihen, että Lounais-Suomesta on kovin tarkkaan viety kuljetusneuvot, niin että esim. maidon kuljettaminen meijereihin tuottaa suuria vaikeuksia. Tämä vaikeuttaa elintarvehuoltoa.

Malmivuori: Oli sitä mieltä, että hallitus on tehnyt kaikkensa, jotta maa välttyisi joutumasta sodan jalkoihin. Vaikka hallituksen selostus olisi saatu aikaisemminkin, ei se olisi muuttanut tilannetta.

Peltonen, M.: Pääministerin selostuksesta jäi epäselväksi se ovatko taistelutoimenpiteet jo pitkin rajaa käynnissä. Ennenkuin hallituksen selostus hyväksytään, täytyisi saada tietää hyötäänkö ojusta allikkoon. Pääministeri mainitsi kommunistisesta propagandasta, mutta fascistista propagandaa on saatu harjoittaa

melko vapaasti. Pitäisi saada varmuus sisäpoliittisesta asemastamme. Olisi saatava selvyyttä minkä puolesta nyt taisteluun ryhdytään.

Wirtanen: Eräs pieni johtava klikki on johtanut pelin kulun niin, että näyttää siltä kuin Suomi olisi pakoitettu allianssiin Saksan kanssa. Olisi pitänyt hoitaa politiikkaa niin, että Suomen ei olisi tarvinnut osallistua sotaan Saksan kanssa. Suomi on nyt mukana. Nyt olisi kuitenkin tyydyttävä vain maamme rajojen puolustamiseen. Silloin meillä on edes jonkinlainen pohja, jolla voimme maailman demokratioiden edessä seisoa. Tämä on hyvin tärkeä asia. Pohjolan politiikka on nyt toisen kerran haaksirikossa. Ensimmäisen kerran se haaksirikkoutui Ruotsin toimetomuudesta ja nyt Suomen passiivisuudesta. Tämänhetkistä asemaamme olisi koetettava hoitaa niin, että emme joutuisi sotaan Englantia vastaan, vaan ainoastaan puolustaisimme rajojamme.

Lehtokoski: Kun ryhmän taholta esitetään päiväjärjestykseen siirtymistä, niin samalla olisi alleviivattava, että Suomi puolustaa kansanvaltaista valtiojärjestystään, yhteiskunnallisia vapauksiaan ja itsenäisyyttään. Mainitsi että äsken työväenjärjestöjen ja ryhmän puolesta annettu julkilausuma sekä eräät Suomen Sosialidemokraatin kirjoitukset ovat rauhoittaneet mieliä.

Kuittinen: Se että vuonna 1939 jouduttiin sotaan, ei ollut sosialidemokraattien eikä Suomen syy. Nytkin näyttää siltä, että sotaa ei voida välttää. Oli puheenjohtajan ehdotuksen hyväksymisen kannalla.

Tanner: On käynnissä suuri ja historiallinen prosessi. Kysymys on Venäjän valtion ja kommunismin olemassaolosta. Kommunismista ei ole ollut maailman työväelle iloa. Meidän tehtävämme on koettaa hoitaa asioita niin, ettei myöskään fascismita koituisi vaaraa. Esitti tämän jälkeen ryhmän hyväksyttäväksi seuraavan päätöslauselmaehdotuksen:

"Sosialidemokraattinen Eduskuntaryhmä toteaa tyydytyksellä, että hallitus on ollut valmis antamaan Eduskunnalle selonteon maamme asemaa läheisesti koskevista tapahtumista, joita Eduskunnan jäsenet ovat levottomina seuranneet.

Sosialidemokraattinen Eduskuntaryhmä on huolestuneena ja kasvavaa pettymystä tuntien seurannut Neuvostoliiton hallituksen

kielteistä suhtautumista niihin kestäviin rauhan rakentamisen pyrkimyksiin, joille Suomen kansa on antanut kannatuksensa raskaasta pakkorauhasta huolimatta. Se toteaa, että neuvostohallituksen viime aikojen teot ovat murskanneet nämä rauhan toiveet.

Vakuuttuneena kansanvaltaisen järjestelmämme pohjalla elävän kansamme elinvoimasta ryhmä uskoo, että kansamme jälleen yksimielisenä osallistuu edessä olevaan taisteluun maan riippumattomuuden ja kansanvaltaisen järjestelmän puolesta.

Ryhmä hyväksyy hallituksen toimenpiteet ja kannattaa päiväjärjestykseen siirtymistä."

Päätöslauselmaehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

V a k u u d e k s i :

Mikko Tanner
Puheenjohtaja

Ungi Aattela
Sihteeri.

T a r k i s t e t t u :

Mikko W. Erö, Meri Haavala

P ö y t ä k i r j a

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän valmistavan valiokunnan kokouksesta, joka pidettiin pankkivaliokunnan huoneessa eduskuntatallissa 3 p:nä heinäkuuta 1941. Kokous alkoi kello 15. Saapuvilla olivat: Bryggari, Hakkila, Kilpi, Komu, Kulovaara, Lepistö, Linna, Peltonen, O., Reinikainen, Salmenoja, Syrjänen, Tanner, Tolonen, Welling, Wirtanen, Voionmaa ja Aattela. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Eduskunnan koossaolo.

Puheenjohtaja ilmoitti, että on suunniteltu että eduskunnan työ keskeytettäisiin maanantaina t.k:n 7 p:nä ja sitä tul-taisiin jatkamaan 1 p:nä elokuuta, ellei puhemies katso tarpeelliseksi sitä ennen kutsua eduskuntaa koolle.

Todettiin, että kokouksella ei ole huomauttamista suunnitelmaa vastaan.

2 §.

Ryhmän asioiden hoitaminen.

Todettiin, että ryhmän sääntöjen 16 §:n mukaan sinä aikana kun eduskunta ei ole koolla ryhmän asioita hoitavat valmistavan valiokunnan Helsingissä olevat jäsenet.

3 §.

"Yhteishyvän valiokunta".

Puheenjohtaja ilmoitti, että 19/6-41 pidetyssä työväen keskusjärjestöjen edustajien ja ryhmän valmistavan valiokunnan jäsen-ten yhteisessä kokouksessa asetettiin n.s. yhteishyvän valiokunta, jonka jäseniksi Sosialidemokraattisesta Eduskuntaryhmästä valittiin Tanner, Reinikainen ja Voionmaa. Nyt olisi päätettävä hyväksytäänkö tämä valinta vai halutaanko asettaa toisia henkilöitä edustamaan ryhmää k.o. valiokunnassa.

Päätettiin ryhmäkokoukselle ehdottaa, että ryhmä hyväksyisi e.m. kokouksessa toimitetun vaalin.

4 §.

Hallituskysymys.

Puheenjohtaja ilmoitti, että hänet on tänään nimitetty kaup-

pa- ja teollisuusministeriksi ja Salmio jäi pois hallituksesta. Asia tuli esille sen johdosta, että Pekkala halusi vapautusta valtioneuvoston jäsenyydestä, mutta häntä ei päästetty eroamaan. Oli tarkoitus, että nimitykseni tapahtuisi vasta huomenna, jotta ryhmä olisi tänään voinut lausua mielensä asiasta, mutta asiata kiirehdiittiin, joten nimitys tapahtui tänään.

Päätettiin ryhmäkokoukselle ehdottaa, että ryhmä hyväksyisi Tannerin nimittämisen hallituksen jäseneksi.

5 §.

Tannerin selostus.

Ryhmän puheenjohtaja Tanner selosti kokoukselle mitä pääministeri oli eilen ryhmien puheenjohtajille sotatapahtumista ker-tonut. Puhuja mainitsi, että selonteon yhteydessä oli keskusteltu sodan päämääristäkin. Selosti tätä keskustelua.

Bryggari: Eikö kenenkään huomio ole kiintynyt B. Gribenbergin kirjoitukseen, joka on julkaistu Uudessa Suomessa? Kirjoitus on sen laatuinen, että siihen olisi kiinnitettävä vakavaa huomiota.

Voionmaa: Keskustelin tiedoitustoimiston päällikön kanssa Bryggarin mainitsemasta kirjoituksesta. Tiedoitustoimiston päällikkö oli valittanut sitä, ettei sensuuri kirjoituksen julkaisemisaikana ollut voinut puuttua siihen. Tästä päivästä alkaen on sensuurin valtuuksia lisätty.

Tolonen: Meikäläisten on nyt parasta olla odottavalla kannalla. On hyvä toivoa, että Suomi saisi entiset alueensa takaisin.

Tanner: Edessämme on vielä kriittillinen hetki ja se on silloin kun on määrättävä kanta uusiin rajoihin.

Kilpi: Sisäministerille olisi huomautettava, että maassa olevia pakolaisia ei olisi kohdeltava kovin saksalaismaisesti.

Welling: On pidettävä huoli siitä, ettei kovin intoonnuta ajamaan asioita, jotka myöhemmin saattavat tuottaa maallemme ikävyyksiä.

Salmenoja: Luulen että työväen keskuudessa on verraten yleisesti vallalla mielipide, että Suomen pitäisi saada entiset alueensa takaisin. Puhui sisäpoliittisesta tilanteesta. Taantumus koettaa nyt voittaa alaa. Näen varsin mielelläni sen, että toveri Tanner on tullut hallituksen jäseneksi.

Tanner: Esitti kohtia puheesta, jonka hän tänään pitämään radiossa. Hyvä-huutoja kuului.

Asiasta puhuivat vielä Bryggari ja Reinikainen.

Keskustelun päätyttyä päätettiin, että asiasta ei tehdä päätöstä.

6 §.

Käyntejä joukko-osastoissa.

Keskusteltiin Lepistön esityksestä ryhmän jäsenten käynneistä joukko-osastoissa.

Lepistö: On ollut keskustelua siitä, että edustajat kävisivät joukko-osastoissa. Ei ole vielä pohdittu sitä olisivatko käynnit edustajain vierailuja vai olisiko edustajain oltava armeijan kirjoissa, jolloin heille annettaisiin määrätty tehtävä suoritettavaksi.

Keskustelun päätyttyä todettiin, että on suotavaa, että ryhmän jäsenet käyvät joukko-osastoissa miehiä tervehtimässä, mutta että he suorittavat nämä käyntinsä kansanedustajina.

V a n n u d e k s i :

Nini Tanner

Puheenjohtaja.

Yrjö Pattala
Sihteeri.

P ö y t ä k i r j a

=====

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 3 p:nä heinäkuuta 1941. Kokous alkoi kello 17,10. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Andersson, G., Bryggari, Fagerholm, Hakala, Hakkila, Kajala, Kilpi, Kuusisto, Käärinäinen, Lehtokoski, Malmivuori, Paasonen, Pekkala, Pitkäsilta, Turkka, Wirtanen ja Voionmaa. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Läsnäolo-oikeus.

Puoluetoveri E. Pusa pyysi lupaa olla saapuvilla ryhmän kokouksessa, suosittelee Reinikainen.

Pyyntöön suostuttiin.

2 §.

Eduskunnan koossaolo.

Puheenjohtaja Tanner ilmoitti, että on suunniteltu että eduskunnan työ keskeytettäisiin maanantaina t.k:n 7 p:nä ja sitä tultaisiin jatkamaan 1 p:nä elokuuta, ellei puhemies katso tarpeelliseksi sitä ennen kutsua eduskuntaa koolle.

Todettiin kuten v.v. oli tehnyt, että ryhmällä ei ole huomauttamista suunnitelmaa vastaan.

3 §.

Ryhmän asioiden hoitaminen.

Todettiin, että ryhmän sääntöjen 16 §:n mukaan sinä aikana kun eduskunta ei ole koolla ryhmän asioita hoitavat valmistavan valiokunnan Helsingissä olevat jäsenet.

4 §.

"Yhteishyvän valiokunta".

Puheenjohtaja Tanner ilmoitti, että 19/6-41 pidetyssä työväen keskusjärjestöjen edustajien ja ryhmän valmistavan valiokunnan jäsenten yhteisessä kokouksessa asetettiin n.s. yhteishyvän valiokunta, jonka jäseniksi Sosialidemokraattisesta Eduskuntaryhmästä valittiin ryhmän molemmat puheenjohtajat sekä v.v. jäsen Voionmaa. Nyt olisi päätettävä hyväksytäänkö tämä valinta vai halutaanko asettaa toisia henkilöitä edustamaan ryhmää k.o. valiokunnassa.

Valmistava valiokunta ehdotti, että ryhmä hyväksyisi sen, että "yhteishyvän valiokunnassa" ryhmää edustavat Tanner, Reinikainen ja

Voionmaa.

Hyväksyttiin yksimielisesti v.v. ehdotus.

5 §.

Hallituskysymys.

Puheenjohtaja Tanner ilmoitti, että hänet on tänään nimetty kauppa- ja teollisuusministeriksi ja Salmio jää pois hallituksesta. Asia tuli esille sen johdosta, että Pekkala halusi vapautusta valtioneuvoston jäsenyydestä, mutta häntä ei päästetty eroamaan. Oli tarkoitus, että nimitykseni olisi tapahtunut vasta huomenna, jotta ryhmä olisi tänään voinut lausua mielensä asiasta, mutta asiata kiirehdyttiin, joten nimitys tapahtui tänään.

Päätettiin yksimielisesti v.v. ehdotuksen mukaisesti, että ryhmä hyväksyy Tannerin nimittämisen hallituksen jäseneksi.

6 §.

Tannerin selotus.

Ryhmän puheenjohtaja Tanner selosti kokoukselle mitä pääministeri oli eilen ryhmien puheenjohtajille sotatapahtumista kertonut. Puhuja mainitsi, että millään taholla ei Suomen puolesta ole tarkoitettu ryhtyä hyökkäämään.

Hämäläinen: Helsinkiin jäävien toverien olisi pidettävä huoli siitä, ettei porvarilehtiin pääsisi tulemaan kovin verenhimoisia kirjoituksia. Eräs sellainen on jo julkaistu Uudessa Suomessa.

Tanner: Hämäläisen mainitsema asia oli v.v. esillä ja siellä saatiin kuulla että asianomaisella taholla on luvattu kiinnittää huomiota tähän asiaan.

Jokinen: Toivoi, että pääministeri antaisi ryhmälle selostuksen ennenkuin hajaannutaan.

Hiltunen: Yhtyi edelliseen. Ryhmän puheenjohtajan olisi koetettava vaikuttaa niin, että koko eduskunta saisi selostuksen.

Keskustelun päätyttyä päätettiin hallitukselle esittää toivomus, että vielä ennen eduskunnan lomalle lähtöä edustajille annettaisiin tilanneselostus.

V a k u n d e k s i :

V. J. Järvelä

T a r k i s t e t t u:

Puheenjohtaja

Sinclair

P ö y t ä k i r j a
=====

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 7 p:nä heinäkuuta 1941. Kokous alkoi kello 15. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Andersson, G., Hakala, Kajala, Komu, Lepistö, Pekkala, Pitkäsilta, Raunio, Salmenoja ja Voionmaa. Kokouksessa oli saapuvilla puoluesihteerit Aaltonen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Pääministerin selostus.

Kutsuttuna saapui ryhmäkokoukseen pääministeri Rangell antaakseen ryhmälle tilanneselostuksen. Pääministerin mukana oli ulkoministeri Witting.

Pääministeri selosti ensin taistelutapahtumia eri rintamaosilla, huomauttaen samalla, että tapahtumien kulusta ei vielä saa selvää kuvaa.

Tämän jälkeen pääministeri kuvasi Euroopan valtioiden suhtautumista nyt käynnissä olevaan Saksan-Neuvostoliiton väliseen sotaan. Puhuja totesi, että Englantia lukuunottamatta vain kolmella Euroopan maalla, nim. Ruotsilla, Bulgarialla ja Turkilla on vielä suhteita Neuvostoliiton kanssa.

Puhuja selosti myös Englannin ja Amerikan suhtautumista Suomeen. Suomen taholta on Englannille ja Amerikalle ilmoitettu, että Suomi on olosuhteiden pakosta joutunut Saksan myötätäistelijäksi. Samalla on k.o. valtioille ilmoitettu, että Suomi ei tahdo käydä sotaa Englantia vastaan. Englannin ulkoministeri Eden on ilmoittanut Suomen Lontoossa olevalle lähettiläälle, että tuskin voidaan välttää katastrofia, jos Suomi yhtyy sotaan Neuvostoliittoa vastaan. Amerikassa on ilmeisesti paremmin ymmärretty Suomen asema. Sumner Welles on ilmoittanut vaikuttavansa hillitsevästi Englannin asenteeseen.

Tämän jälkeen puhuja viittasi presidentti Rydin lausuntoon, jossa m.m. sanottiin, että Suomen kansalla ei ole aikomustakaan luopua valtiollisesta ja yhteiskunnallisesta asemastaan. Mainitsi, että Englannin lehdistössä on ollut ynseitäkin kirjoituksia Suomea kohtaan. Amerikassa sen sijaan noin puolet lehdistöstä suhtautuu suopeasti Suomeen.

Ruotsin kanssa on ryhdytty neuvotteluihin avustuksen saami-

sesta. Ruotsi onkin sittemmin alkanut suhtautua suopeasti tahol-
tamme esitettyihin asioihin. Saksalaiselle divisioonalle myönnettiin
kauttakululupa. Samoin on myönnetty erilaista tavara-apua. Vapaa-
ehtoisuus on järjestelyn alaisena. Suomen asiain hoito Moskovassa
on uskottu Ruotsille, joka myös hoitaa Neuvostoliiton etuja täällä.

Erikoisesti halusi puhuja mainita Sveitsin lehdistön suo-
pean suhtautumisen Suomeen. Tämän jälkeen hän kertoi Puolan lähetys-
tön lakkauttamisesta, mainiten että samantapaisiin toimenpiteisiin
oli ryhdytty myöskin Hollannin ja Belgian lähetystöjen suhteen,
mutta ilmoittivat ne saaneensa hallituksiltaan kehoituksen poistua
maastamme. Norjan lähetystö toimii vielä, mutta on saanut kehoituk-
sen supistaa toimintaansa. Tähän lähetystöön on suhtauduttu hiukan
toisin kuin muihin vallattujen maiden lähetystöihin, koska on otettu
huomioon Pohjolan maiden yhteistyö.

Tämän jälkeen puhuja kertoi vihollisen maahamme tähän men-
nessä tekemistä ilmapommitusretkistä ja pommituksen tuhoista. Pommi-
tuksia on ollut noin 90-100 paikkakunnalla. Suurimmat vauriot ovat
tulleet Turussa ja Kotkassa. Ihmishenkiä on tähän mennessä menetetty
ilmapommituksissa 47.

Lopuksi puhuja selosti elintarvetilannetta, kertoen ensin
maassamme olevista viljavarastoista ja viljahankinnoista ulkomail-
ta. Selostuksesta ilmeni, että jotenkuten voidaan leipäkannoksia vä-
hentämättä päästä ensi satoon. Perunatilanne on vaikeahko, mutta so-
kerikysymys on sen sijaan helpompi. On sangen todennäköistä että Tans-
kasta ja Saksasta saadaan sokeria. Kertoi tämän jälkeen lihan saannis-
ta. Asema lihan suhteen on käynyt vaikeahkoksi. Ruotsista saadaan jon-
kin verran säilykkeitä. Voihin nähden tilanne on sikäli huonontunut,
että varastot ovat pienentyneet. Kaikkiaan on erilaisia rasva-aineita
maassa varastoituna noin 9,000 tonnia. Varastojen arvellaan riittä-
vän noin viisi kuukautta. Kahvia on maassa 3,5 kg. ja sitä voidaan an-
taa vain kahdessa jakelussa ja jouluksi. Tupakkavarastojen lasketaan
riittävän huhtikuun loppuun. Siihen mennessä tupakan saanti todennäköi-
sesti helpottunut, niin että tupakasta ei tullene olemaan puutetta.
Tekstiiliraaka-aineita on maassa vähän. Kun tehtaiden henkilökunta
on pitänyt lomansa, niin se voi nykyisten varastojen turvin työsken-
nellä vain syyskuun alkuun. Kun Norjassa olevat Suomelle kuuluvat puu-
villapaalit saadaan tänne, voivat työt jatkua marraskuun alkupuolelle.
Villatehtaiden kohdalla on tilanne parempi. On laskettu, että neljä-
päiväisiä työviikkoja tehden villatehtaamme voivat olla käynnissä jou-

luukuun paikkeille, mikäli armeijan hankinnat eivät ole asiaa
toiseksi muuttaneet. Tekosilkkin valmistukseen tarvittavia
raaka-aineita saadaan ulkomailta, niin että tämän alan tehtaat
voivat jatkaa tuotantoaan. Puhuja antoi vielä eräitä tietoja
kutomateollisuudesta.

Tanner: Lausui ryhmän puolesta pääministerille kii-
tokset annetusta selostuksesta. Toivottavasti se on antanut
valaistusta moniin epäselviin seikkoihin.

Selostus merkittiin saaduksi.

V a k u d e k s i :

Puheenjohtaja.

Sihteeri.

T a r k i s t e t t u :

P. Pittonen

A. Lumme

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 1 p:nä elokuuta 1941. Kokous alkoi kello 14,30. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Andersson, G., Hakala, Koponen ja Tuominen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Hallituksen jäsenten selostukset.

Puheenjohtaja Tanner ilmoitti, että ryhmäkokoukseen saapuvat pääministeri Rangell ja ulkoministeri Witting selostamaan eräitä tämän hetken suuria kysymyksiä.

Ensiksi saapui ryhmäkokoukseen ulkoministeri Witting. Hän huomautti aluksi, että hänen on nyt melkein hauskenpi puhua kuin joskus aikaisemmin, koska eräät seikat ovat tulleet julkisuuteen, joten nyt voi hiukan vapaammin kuin aikaisemmin oli laita selostaa asioita.

Puhuja selosti ensin Ruotsin suhtautumista Suomeen, kertoen millä tavoin hän oli Ruotsin Helsingissä olevalle lähettiläälle selostanut erinäisten asioiden kehittymistä maassamme. Ruotsalaiset tuntuivat olleen narkästyneitä sen johdosta, että heille ei oltu aikaisemmin ilmoitettu Saksan armeijan eräiden joukko-osastojen maamme alueen kautta tapahtuvasta kuljetuksesta.

Tämän jälkeen puhuja kuvaili Englannin suhtautumista maahamme. Asema oli ensin sekava, mutta 14/6 Englanti julisti täydellisen saarron, mikä katkasi kauppayhteytemme sinne päin.

Puhuja siirtyi sitten kuvailemaan Pohjois-Amerikan suhtautumista Suomeen. USA on se maa, joka enimmänsä voi meidän oloihimme vaikuttaa. USA on politiikassaan seurannut pari kolme askelta Englannin perässä. Amerikka on näyttänyt paremmin kuin Englanti ymmärtävän meidän vaikeuksiamme.

Ministeri kertoi tämän jälkeen Venäjän ja Englannin välisten suhteiden kehittymisestä, ryhtyen sen jälkeen selostamaan ulkomaankauppanne kehittymistä.

Puhuja huomautti, että tällä kertaa voimme käydä kauppaa vain Euroopan mantereiden valtioiden kanssa. Suurin osa ulkomaisesta kaupastamme tapahtuu Saksan kanssa. Selosti yksityiskohtaisesti kauppavaihtomme kehittymistä viimeksi mainitun maan kanssa. On laskettu, että tämän vuoden viennistämme voidaan Saksaan vie-

dä 80 % ja ulkomaisesta tuonnistamme sieltä tuoda 70 %. Tanska on ulkomaisessa kauppavaihdossamme toisella tilalla. Koko tuonnistamme on sieltä tuotu 6 % ja viennistämme sinne viety 7 %.

Seuraavana on Ruotsi, mutta sieltä tuomamme tavarat on valuutalla maksettava. Ruotsi on järjestänyt meille hienoja lainoja, joilla voimme maksaa sieltä tekemämme ostot. Tavarista tosin maksamme vain 1/3 nyt ja loppu jää velaksi.

Tämän jälkeen puhuja selosti kauppavaihtomme kehittymistä eräiden muiden Euroopan mantereella olevien maiden kanssa.

Puhuja ilmoitti, että Venäjän hallituksen tilaamat laivat ovat vielä telakoilla, mutta niistä oli suuri osa jo maksettu.

Ministeri ryhtyi tämän jälkeen selostamaan Englannin Suomea kohtaan noudattamaa politiikkaa. Huhtikuussa 1940 laajensi Englanti saartoaan niin, että se koski myöskin Petsamoa. Sen jälkeen saimme tuottaa sen kautta tavaroita n.s. navycert-todistusten perusteella.

Kun puhuja oli selostanut minkä verran maahamme oli saatu eri maista viljaa, ryhtyi hän kuvaamaan yksityiskohtaisemmin Englannin ja Suomen välisten suhteiden kehittymistä.

Maamme puolustusviranomaiset samoinkuin saksalaisetkin sotilasviranomaiset olivat lausuneet tyytymättömyytensä niiden tiedonantojen johdosta, joita Englannin täällä olevasta lähetystöstä oli lähetetty Englantiin. Englantilaisille tehtiin esitys, että Englanti poistaisi maastamme kauppavedustuksensa sekä tiedoitustoimintansa palveluksessa olevat miehet, mutta esitykseen ei tullut vastausta. Tämän jälkeen kertoi puhuja antaneensa äskettäin tunnetuksi tulleen lausuntonsa, jossa esitettiin Suomen hallituksen käsitys diplomaattisen yhteyden säilyttämisestä nykyisissä olosuhteissa Englannin ja Suomen välillä. (Lausunto sanomalehtileikkeliin liitteenä n:o 1 tässä pöytäkirjassa.)

Puheenjohtaja Tanner kiitti ministeri Witting'ia selostuksestaan.

Lähte 1 pöytäkirjaan

KL 30/7-41

Suomen ja Englannin välisiä diplomaattisia suhteita tuskin voidaan kauemmin ylläpitää. Suomen hallitus esittää suhteiden katkaisemista.

Ulkoasiainministeriössä heinäkuun 28 p:nä tapahtuneessa keskustelussa ulkoasiainministeri Witting esitti Ison-Britannian Helsingin-lähettiläälle, ministeri Verekerille seuraavan ilmoituksen ja tiedustelun:

— Tuloksena toimenpiteistä, joihin Iso-Britannia vuoden 1940 heinäkuusta lähtien eri kertoina on ryhtynyt Suomen merenkulkua ja ulkomaankauppaa vastaan ja jotka kesäkuussa 1941 päättyivät täydelliseen Suo-

men ja valtamerentakaisen maiden välisen kaupan saartoon, Suomen ja Ison-Britannian välinen säännöllinen diplomaattinen yhteys kaupan ja merenkulun alalla tosiasiaa on lakannut.

— Toisaalta Suomi nyt tosilojen pakosta on Saksan myötätaistelijana (co-belligerent) Neuvostoliittoa vastaan, kun taas Iso-Britannia on tehnyt sotilasliiton Neuvostoliiton kanssa ja julistanut tulevana käyttämään kaikkia valtaansa olevia keinoja avustakseen Neuvostoliittoa.

— Näihin tosiseikkoihin katsoen säännöllistä diplomaattista yhteyttä molempain maiden välillä tuskin voidaan vaikeuksista ylläpitää. Tämä näyttää olevan Ison-Britannian hallituksen käsitys, päättäen erästä tämän hallituksen taholta parlamentissa esitetystä lausunnosta, jonka mukaan suhteet Suomeen voidaan katkaista minä hetkenä hyvänsä.

— Arvioidessaan nykytilannetta Suomen hallitus on tullut siihen johtopäätökseen, että loogillisena tulok-

sena tapahtumista, joihin edellä on viitattu, Suomen Lontoossa olevan lähetystön olisi toistaiseksi keskeytettävä toimintansa.

— Suomen hallitus olisi kiitollinen saadessaan tietää, onko Ison-Britannian hallitus samaa mieltä mitä tu-

Jatkua 2. sivulla.

Jatkua 1. sivulla.

lee Ison-Britannian Helsingissä olevan lähetystön toimintaan.

Puheenjohtaja totesi, että kun sotamme on tähän mennessä ollut

menestyksellistä, olemme saaneet miltei kokonaisuudessa Moskovon rauhassa luovuttamamme alueet takaisin. Mahdollisesti ~~meille~~ ^{suomen} lisäksi alueita valtakuntaamme liitettäväksi. Tämä antaa meille paljon tehtäviä. Moskovon rauhan aiheuttama olojen järjestelykoneisto on ehkä pantava pyörimään takaisinpäin. Pika-asutuksesta on jo keskusteltu ja meikäläiseltä taholta on lausuttu ajatus, että pika-asutuslain perusteella lohkaistut maa-alueet on pidätettävä valtiolle, käytettäväksi vastaisen asutustoiminnan reservinä.

Reinikainen: Oli sitä mieltä, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan olisi pitänyt saada keskustella Suomen ja Englannin välisistä suhteista ennenkuin Englannin täkäläiselle lähettiläälle ministeri Witting'in kautta ilmaistiin hallituksen käsitys diplomaattisten suhteiden katkaisemisesta. Kun vastaisuudessa tulee tämäläisiä asioita esiin, on näin meneteltävä.

Kivisalo: Meikäläisille olisi annettava ohjeita, millä tavalla nyt on kansalle puhuttava, olisiko esim. puhuttava Suur-Suomesta. Selosti miten aikaisemmin oli eri asioihin puheissaan suhtautunut. Onko sotamarsalkalle huomautettu päiväkäskystään? Onko perää väitetyissä suomalaisten ja saksalaisten kenraalien erimielisyyksissä? (Tanner: Ei ole.)

Tanner: Puheissa on Suur-Suomen asia kokonaan sivuutettava. Asia on vielä sotilaallinen ja se on jätettävä hallituksen hoidettavaksi.

Syrjänen: On hyvä, että ryhmälle on tehty selkoa asioista. On valitettavaa, että ulkoministeri ei voinut kertoa mitään uutta. Valitsijat haluavat tietoja sotatoimista. He valittava sitä, että edustajat eivät tiedä sodan päämääriä. On sanottu, että käymme puolustussotaa, mutta se onkin hyökkäyssotaa. Väitti, että monet sotilaat ovat kieltäytyneet menemästä Suomen vanhan rajan yli Venäjän puolelle, ja heitä on tämän johdosta rangaistu. Eduskunnan puhemies on puheessaan viitanut uusiin rajoihin. Miksi tätä ei ole alkujaan rehellisesti sanottu, tai miksi ei sanota mihin saakka on aikomus mennä? Suomen ja Englannin välisten suhteiden katkaisemisasiassa on toimittu eduskunnan selän takana. Ei edes ulkoasiainvaliokunta ole ollut tapahtumien tasalla. Ainakin ryhmän valmistava valiokunta ja hallitus voisivat olla nykyistä kiinteämmässä vuorovaikutuksessa keskenään. Nyt ovat edustajat tulleet Helsinkiin ja saavat kuulla muutaman sanan, ja palaavat sen

jälkeen kotipaikkakunnilleen, saamatta sen jälkeen mitään tietoa tapahtumien kehityksestä. Tämä ei ole oikein. Parlamenttia ei saisi halveksia. Asioihin olisi saatava muutos. Karjalan kysymyksestä olisi keskusteltava. Hallitus ei halua kuulla eduskunnan mieltä.

Tanner: Vastasi Syrjäselälle. Nopeiden tapahtumien aikana ei kukaan tiedä kaikkia asioita.

Keskustelu keskeytyi pääministerin kokoukseen saapumisen vuoksi.

Ryhmän puheenjohtaja lausui pääministeri Rangell'in tervetulleeksi ryhmään kokoukseen ja luovutti hänelle puheenvuoron.

Pääministeri Rangell valitti aluksi sitä, että hänellä on käsiteltävänä kovin monta teemaa, joten puheesta tulee pitkähkö. Ensin pääministeri selosti sotatoimia sekä saksalaisten joukkojen että omien joukkojemme kohdalla. Kertoi Venäjän tappioista. Saksalaisten suurina tavoitteina on Moskova ja Pietari.

Suomalaisten joukkojen sotatoimet ovat edistyneet hyvin. Suurin osa Laatokan Karjalasta on jo hallussamme. Puhuja esitti sitten eräitä vihollisen ja omia tappiolukujamme. Kolmen ensimmäisen sotaviikon aikana on riveistämme kaatuneina poistunut 2,400, kadonneita on 800 ja haavoittuneita 8,800. Haavoittuneista on vaikeasti haavoittuneita 20 %. Talvisodassa oli vaikeasti haavoittuneita 40 %. Se että vaikeasti haavoittuneita ei nyt ole tullut yhtä paljon kuin edellisessä sodassa, johtuu siitä että vihollisen ilma- ja tykistötoiminta ei nyt ole yhtä ylivoimaista kuin mitä se oli talvisodan aikana.

Tämän jälkeen puhuja selosti ulkomaan kauppamme kehittymistä. Kauppavaikeutemme kehittyivät huippuunsa vuosina 1939-40 käydyn talvisodan aikana. Rauhan tultua pyrimme kauppasuhteitamme vilkastuttamaan. 1940 aikana solmittiin 19 maan kanssa kauppasopimus, ja sen jälkeen vielä kolmen maan kanssa. Sopimukset perustuvat siihen, että kauppavaihto tapahtuu clearing-menetelmän perusteella, paitsi eräitä luottokauppoja, joita on tehty ja tehdään esim. Ruotsin kanssa. Kauppa ei ole vapaata, vaan se perustuu lisenssijärjestelmään. Maastamme on sallittu pääasiassa viedä sellaisia tavaroita, jotka eivät ole meille ehdottoman välttämättömiä, ja tänne on sallittu tuoda sellaisia tavaroita, jotka ovat meille välttämättömiä. Esitti numeroita viennistä ja tuonnista. Numerot osoittivat, että ulkomaan kauppamme on määrällisesti vähentynyt.

Kauppataseemme on nyt 2,340 miljoonaa markkaa tuontivoittojen. Tuontivoittoisuus vähenee kuitenkin kun puu- ja paperitavarain laivaus saadaan suoritetuksi.

Tämän jälkeen pääministeri selosti maamme rahamarkkinoiden kehittymistä. Edelliselle vuodelle ominainen rahamarkkinoiden helppoittuminen ei ole tänä vuonna jatkunut. Kuluvan vuoden ensimmäiset kuukaudet olivat rahamarkkinoilla verraten rauhalliset ja kutakuinkin normaalit. Esitti tietoja talletuksista ja liike-elämän luotontarpeesta, selostaen myös valtion luotontarvetta. Vaikeuksista on selvitty odotettua paremmin, jopa hyvin. Sodan sytyessä uudelleen ei pankeista nostettu talletuksia samalla tavalla kuin talvisodan syttyessä. Ei syntynyt samanlaista ryntäystä pankkeihin. Esitti tietoja Suomen Pankin luotonannosta valtiolle. Kertoi sitten ulkomaisen velan kasvusta.

Pääministeri ryhtyi sitten selostamaan työmarkkinoiden kehittymistä. Jouduimme kutsumaan miehiä lippujen alle kiireimpänä työaikana. Esitti tietoja siitä minkä verran työvoimaa on jäänyt kotirintamalle. On ollut pakko ryhtyä ankaralla tavalla säännöstelemään työvoiman käyttöä. Rakennustyöt on yleensä pysäytetty. Välttämättömien töiden käyntiin saattamiseksi ja käynnissä pitämiseksi on ryhdytty pidättämään niitä, jotka pakolevat työvelvollisuuttaan, myöskin on maaseudulla olevia rakennustyöläisiä sijoitettu työvelvollisuustöihin. Esitti eräitä tietoja maassa suoritetuista töistä. Lastaus- ja purkaustöissä on ryhdytty käyttämään myöskin sotavankeja. Heinätyöt on saatu tehtyä. Elonkorjuutöiden loppuunsaattaminen vaatii lisätyövoiman saamista maaseudulle. Päämaja on nähnyt mahdolliseksi vapauttaa tai lomauttaa miehiä maaseudun töitä varten siten, että sataa hehtaaria kohti tulee noin yksi mies. On myös koetettu lisätä puukaasuttimien käyttöä ja hankintaa. On perustettu traktorikeskuksia. Traktorin kuljettajista on suuri puute. Esitti tästä eräitä tietoja. Loppupäätelmänään esitti pääministeri työtilanteesta sen, että vaikeudet ovat suuret, mutta toistaiseksi on niistä jotenkuten selvitty, siitä on annettava kiitos työväelle ja maatalousväelle.

Lopuksi pääministeri selosti elintarvikeasemaamme, esittäen ensin eräitä tietoja viljavarastoistamme. Maanviljelijäin hallussa olevat viljavarat ovat suurin piirtein tulleet kulutetuiksi. Kerrottuaan maassamme olevista perunamääristä puhuja

selosti sokerivarastojamme. Sokeria on maassamme 28,000 tonnia varastossa. Sokeria riittää varastoissamme viiden kuukauden ajaksi. Oma tuotantomme on noin 10,000 tonnia, mikä riittää kahden kuukauden ajaksi. Tämän jälkeen puhuja selosti liha-asemaamme, siirtyen sitten kuvaamaan maidon tuotantomahdollisuuksiamme. Maidon tuotanto on vähitellen lisääntynyt, mutta nyt se taas on alentunut. Voin tuotanto kulkee samoja latuja. Heinäkuussa nousi voin tuotanto suuremmaksi kuin edellisenä vuonna vastaavana aikana. Voivarastomme ovat alentuneet 3,000 astialla. Juustovarastomme ovat vähentyneet puoleen. Kansanhuoltoministeriö on lopettanut siviiliväestön juustoannosten saannin. Lopputulos rasvatilanteestamme on sellainen, että on pakko suunnitella rasva-annosten vähentämistä.

Puheenjohtaja Tanner kiitti pääministeriä valaisevasta selostuksesta.

Pääministerin poistuttua ryhmäkokouksesta jatkettiin keskustelua.

Tanner: Syrjänen kaipasi tietoa Suomen suunnitelmista sotaan nähden. Suomi käy puolustussotaa. Esitti vielä eräitä yksityiskoh tia suoritettavista sotatoimista. Syrjänen huomautti, että hallitus on pitänyt heikkoa yhteyttä eduskunnan ja eduskuntaryhmien kanssa. Oli virhe, että Englannin ja Suomen välisten suhteiden katkaisemista koskevassa asiassa eduskunnan ulkoasiainvaliokunta ei saanut asiasta ennen asian tapahtumista keskustella. Ehdotankin tämän vuoksi, että ryhmän nimessä lausutaan hallitukselle toivomus, että tärkeissä ulkopoliittisissa ratkaisuissa kuultaisiin eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa.

Puheenjohtajan ehdotus hyväksyttiin heti yksimielisesti.

Tanner: Esitti eräitä tietoja hallinnon järjestämisestä suomalaisten joukkojen haltuun joutuneilla alueilla. Hallinnosta vastaa tällä hetkellä sotilasjohto.

Hiltunen: Kosketteli sodan päämääriä. Julkisuudessaakin on esitetty sellaisia lausuntoja, että Suomi ottaisi itselleen alueita myöskin Norjalta ja Ruotsilta. Hallituksen olisi tällaiseen puututtava. Puhui vallattujen alueiden hallinnosta. Oli sitä mieltä, että niitä ei voida sotilaallisesti hoitaa. Tämän jälkeen puhuja kiinnitti huomiota maamme sisäpoliittisen aseman kehittymiseen. Voidaanko kansanvaltainen yhteiskuntajärjestys säilyttää? Tästä olisi saatava jotakin selvyyttä. Kosketteli tämän jälkeen työvoimakysymystä ja työvelvollisuuslain soveltamista. Lopuksi hän kajosi Englannin

ja Suomen välisten diplomaattisten suhteiden katkaisemiskysymykseen. Ennenkuin hallitus teki asiasta päätöksen sen olisi pitänyt kuulla eduskunnan ulkoasianvaliokuntaa ja siksi olisi pitänyt odottaa edustajien Helsinkiin saapumista.

Pitkäsilta: Yhtyi Syrjäsen ja Hiltusen lausuntoihin. Kiinnitti huomiota n.s. kolmivaltasopimuskysymykseen. Kysytään: mihin asti meidän on oltava Saksan mukana? Onko tästä asiasta Saksan taholta annettu jotakin selvitystä, vai ollaanko mukana vain "umpinakissa"?

Tanner: Vastasi edelliselle puhujalle, ettei tulevaisuudesta kukaan mitään tiedä. On tehtävä voitavansa ja odotettava mitä tuleman pitää sekä toivoa parasta.

Pekkala: Olin silloin matkoilla kun hallituksessa käsiteltiin diplomaattisten suhteiden katkaisemista koskeva asia. Haluan kantamani pöytäkirjaan merkittäväksi, että tämä oli maallemme kohtalokas tapaus. Tämä asia olisi pitänyt tuoda eduskuntaan. Päätös on valitettava, ja Saksan taholta ei sellaista vaadittu. Ulkoministerin selostus oli sellainen ettei siitä saanut selvää ja se oli myös yksipuolinen. Hän kehui Suomen-Saksan kauppasopimusta. Hänen kehustaan on otettava 50 % pois. Meidän viennimme on paperia ja selluloosaa. Myöskin Saksa harjoittaa samojen tuotteiden vientiä. Joudumme viemään suuria määriä raakapuuta pois maasta. Saksa esiintyy meidän kilpailijanamme. Englanti ryhtyi tunnettuihin toimenpiteisiinsä sen johdosta, että maassamme oli saksalaisia joukkoja.

Hämäläinen: Eikö hallitus voisi lopettaa rintamakirjeenvaihtajien y.m. "ryssittelyä". Me voimme puhua bolshevismista, mutta Venäjä jää olemaan. Jos me käytämme haukkumasanoja ärsyttää se venäläisiä ja se on aina edessämme. Propangandassa voitaisiin tyytyä puhumaan bolshevismista. Täällä on vaadittu, että eduskuntaryhmä olisi pidettävä tapahtumien tasalla. Kun Tanner viimeksi selosti tilannetta ryhmän jäsenille ja minä kerroin vaimolleni saamistani tiedoista, niin minua tultiin vangitsemaan muka kauhupropagandan harjoittajana. Vakuutti tästä lähtien olevansa mitään puhumatta.

Kuusisto: Hämäläisen puheenvuoro osoitti, että me olemme klerossa asemassa. Miten paljon Suomi valloittaa alueita? Lienee niin, että sodassa otetaan niin paljon kuin saadaan. Mitä tulee suhteiden katkeamiseen Englannin ja Suomen välillä, niin sille ei enää mitään mahda, koska asiat ovat nykyiseen vaiheeseensa

kehittyneet. On häikäilemätöntä, että englantilaiset ovat pommitaneet Liinahamarina. Mitä ryhmä olisi sattuneiden tapahtumien vuoksi voinut tehdä? Tuskin enempää kuin muidenkään aikaisemmin tapahtuneiden asioiden suhteen on voitu tehdä.

Puheenvuorojen saanti rajoitettiin.

Kajala: Tampereen sosialidemokraattinen kunnallisjärjestö velvoitti kokouksessaan edustajansa vaikuttamaan siihen suuntaan, että propaganda saataisiin oikeille raiteille. Ryhmän olisi tässä asiassa ryhdyttävä toimenpiteisiin. Vuokkiniemen kokous oli suorastaan koomillinen ja propagandan kannalta arvostaen kielteinen. Mannerheimin päiväkäsky oli myös propagandan kannalta katsoen kielteinen. Puolueemme olisi tässä suhteessa jotain tehtävä. Joukot luottavat meihin. Kun he saavat oikeita tietoja, ovat he tyytyväisiä ja meidän takanamme. Tämä ryhmäkokous on hyvä, olemme saaneet tietoomme useita tosiasioita. Niitä me tarvitsemme. Myös niille komiteoille, joita on asetettu, olisi annettava tietoja kansan ajatuksista.

Kuittinen: Tässä vaiheessa on turha puhua sodan päämääristä. Maata on puolustettava ja se lienee kaikkien mielipide. Kolmiliittosopimusta ei ole allekirjoitettava. Kertoi, että pojat tekevät rintamalla innostuksella tehtävänsä. Suhteiden katkeaminen Englannin kanssa voi vaikuttaa sotilaitenkin mielialoihin. Sodan jälkeinen asioiden hoito olisi saatava vallatuilla alueilla toisella tavalla järjestetyksi kuin on suunniteltu. Hallituksessa olevilla puolueemme jäsenillä olisi tässä asiassa tekemistä.

Jokinen: Yhtyi Syrjäsen lausuntoon. Jos eduskunta taas työnnetään kuukaudeksi lomalle, muodostuu komento saksalaiseksi. Edustajille annetaan vain selostuksia ja meidän on kättentaputuksin ne palkittava. Pelkään, että eduskuntaa ja ryhmää ei haluta kuulla missään asiassa, ei edes kolmivaltasopimukseen liittymisessä. Olisi tärkeätä että eduskunta olisi sodan aikana koolla. Jos hallitus suhtautuu eduskuntaan kovin yliolkaisesti, niin kansanvaltamme kohtaloa on silloin pelättävä.

Kivisalo: Pika-asutuslain perusteella pika-asutusta varten otettujen maiden valtion hallussa säilyttäminen on kannatettava asia ja sitä olisi pidettävä ryhmän periaatteellisena kannanottona tässä asiassa. Toivoi että hallitus voisi tehdä jotakin tuntuvaa elintarvikekeinottelijain kurissa pitämiseksi.

Karjalainen: Kiinnitti huomiota edustajain liikkumisvapauden rajoittamiseen. Rajaseudulle matkustamista varten tarvittavat

matkaluvat ovat tiukassa. Niitä ei aina ole annettu. Toivon, että hallituksen jäsenet tekisivät tässä asiassa jotakin.

Keskustelu todettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja ilmoitti, että hän koettaa ottaa kokouksessa esitetyt evästyksset huomioon, mikäli suinkin voi.

2 §.

Jäsenen valitseminen ulkoasiainvaliokuntaan.

Päätettiin, että jäseneksi ulkoasiainvaliokuntaan esitetään toveri Tannerin tilalle, joka on kutsuttu hallituksen jäseneksi, ensimmäinen varajäsen Huotari, ja että varajäseneksi esitetään valittavaksi ryhmän jäsen Lonkainen.

3 §.

Väkijuomien myynti sota-aikana.

Keskusteltiin Lumpeen esityksen perusteella väkijuomien myynnin lopettamisesta sota-aikana.

Lumme: Alkoholin myynti olisi nykyisenä ajankohtana lopetettava. Perusteli lähemmin kantaansa.

Erich: Yhtyi Lumpeen kantaan.

Keskustelun päätyttyä päätettiin esittää hallitukselle toivomus, että väkijuomakaupat pidettäisiin suljettuina, ja että alkoholin saantia ravintoloista y.m. rajoitettaisiin.

V a k u u d e k s i :

Matti Lumme

Puheenjohtaja.

Hugo Pöytä

Sihteeri.

T a r k i s t e t t u :

Väinö Rivasalo Väinö Luusela

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 1 p:nä syyskuuta 1941. Kokous alkoi kello 14,30. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Hakala, Hakkila, Kilpi, Sillanpää ja Tanner. Kokouksessa oli saapuvilla puoluesihteerinä Aaltonen. Puhetta johti Reinikainen ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Puheenjohtajan tervehdyssanat.

Puheenjohtaja Reinikainen lausui ryhmän jäsenet loman jälkeen tervetulleiksi eduskuntatyöhön. Puhuja totesi, että puolustussotamme jatkuu edelleen. Se on ollut menestyksellistä. Suuri osa Karjalaa on jo vapautettu vihollisen vallasta. Puheenjohtaja huomautti vielä, että edessämme on varmaankin suuria asioita, joiden ratkaisuisa tarvitaan vakavaa harkintaa.

2 §.

Kuutosryhmän asia.

Sen johdosta, että puhemies oli äsken pidetyssä eduskunnan istunnossa lukenut kolme kirjelmää, joista kävi selville, että eduskunnan n.s. kuutosryhmän jäsenet olivat tulleet kuulusteluja varten pidätetyiksi, otettiin asia ryhmäkokouksen käsiteltäväksi.

Puheenjohtaja Reinikainen selosti asian käsittelyä eduskunnan puhemiesneuvostossa, jossa puhemies oli ottanut sen kannan, että asia saatetaan ilmoituksen muodossa eduskunnan tietoon. Asia on nyt saatettu ryhmän käsiteltäväksi.

Erich: Luki valtiopäiväjärjestyksen 13 §:n. On eri asia julistetaanko edustaja vangituksi vai onko hänet pidätetty kuulusteluja varten. Oli sitä mieltä, että puhemiehen käsitys on oikea. Jos nyt k.o. edustajat myöhemmin julistetaan vangituiksi, niin silloin asia tulee esille otettavaksi.

Komu: Halusi tietää ne syyt, joiden perusteella k.o. edustajat ovat pidätetyt.

Voionmaa: On kyllä totta, että pidättäminen tulkitaan nyt eri asiaksi kuin vangitseminen. Tämä on kuitenkin poliittista tulkintaa. Suren tätä. En aijo tähän asiaan enempää puuttua.

Fagerholm: Kertoi asian epävirallisesta käsittelystä hallituksen jäsenten keskuudessa. Asiasta ei ole valtioneuvostossa

tehty päätöstä. Sosialidemokraattiset hallituksen jäsenet vastustivat jyrkästi kuutosryhmän jäsenten pidättämistä. Mielestäni on tehty poliittinen tyhmyys kun heidät on pidätetty. Sisäministerillä ei ollut esitettävänäan mitään erikoista heitä vastaan, eikä missään tapauksessa riittävää ainehistoa heidän pidättämiseksi.

Jokinen: Kertoi Pilppulan ilmoittaneen asian olleen esillä maalaisliiton eduskuntaryhmässä, jossa oli tehty päätös, että kuutosryhmän jäsenet olisi pidätettävä.

Lehtokoski: Kun valtiopäiväjärjestystä laadittiin, niin edustajan koskemattomuus koetettiin turvata. Asiaa ei voida eduskunnalle annetun ilmoituksen varaan jättää.

Erich: Selosti vielä mikä ero on pidättämisen ja vangittsemisen välillä.

Peltonen, M.: Ehdotti, että asia pantaisiin pöydälle. Puhemiehen menettelyä ei voida ilman muuta hyväksyä. Maamme työväen kannalta katsoen ei nyt olisi varaa pitää kuutta työväenäänillä valittua edustajapaikkaa tyhjänä.

Kulovaara: Kannatti M. Peltosen ehdotusta. Huomautti, että ei olisi kovin taitettava peistä aasialaisten tai tuntemattomien ajatusten puolesta.

Pitkäsilta: Kannatti myös M. Peltosen ehdotusta. On tietysti vastenmielistä puoltaa nyt k.o. henkilöitä. Mutta täytynee toki olla sen verran selkärankaa, että pidämme kiinni perustuslaista ja valtiopäiväjärjestyksestä. Polemisoi Kulovaaran lausuntoa vastaan. Kulovaaran lausumantapaisia ajatuksia ei sentään pitäisi tässä ryhmässä esittää. Onko sellaisilla lausumilla tarkoitus säikähdyttää meidät?

Reinikainen: Puhemiesneuvostossa olisi ehkä pitänyt, puhemiehen ehdotuksesta ja siitä onko asia pantava perustuslakivaliokuntaan, äänestää. Tämä asia olisi nyt pantava pöydälle.

Kääriäinen: Edustajan koskemattomuus on turvattava. Tässä ei saa ilmetä pelkuruutta.

Linna: Asian käsittelyjärjestys ei ole oikea. Kysymys olisi pitänyt esittää eduskuntaryhmille ennenkuin se saatettiin eduskunnan tietoon ilmoitusluontoisena asiana, jolloin siitä ei voitu eduskunnassa keskustella eikä päättää. Nyt ollaan tapantuneen tosiasian edessä.

Reinikainen: Asia oli puhemiesneuvostossa esillä vasta

tänään vähää ennen eduskunnan istunnon alkamista.

Bryggari: Nyt ei voida tehdä muuta kuin panna asia pöydälle. Ehdotti, että puheenjohtaja ottaisi seuraavaan ryhmäkokoukseen mennessä selvää pidättämisen syistä.

Kulovaara: Kyseessä on vakava asia. Lausuntoani ei ole oikein ymmärretty. Tahdoin sanoa, että tuntemattomien asioiden puolesta ei pitäisi esiintyä.

Pyy: Yhtyi Linnan lausuntoon. Kannatti Bryggarin ehdotusta.

Pitkäsilta: Polemisoi Erichin lausuntoa vastaan.

Voionmaa: Asia esiteltiin puhemiesneuvostolle samaan tapaan kuin eduskunnallekin. Puhemies sanoi tekevänsä eduskunnalle ilmoituksen ja m.m. minä katsoin, että puhemiehellä on oikeus tehdä eduskunnalle joku ilmoitus. Eduskunnalle täytyy vielä tulla ilmoitus asian esille tulosta oikeudessa.

Huotari: Kannatti asian pöydällepanemista. Asiasta on saatava selvyys. Nykyinen poliittinen suuntaus ei pane nauramaan. Asia on otettava vakavalta kannalta.

Mäkeläinen: Hakkila on menetellyt oikein. Asiassa on kaksi puolta.

Keskustelun tähän päättyessä asia pantiin pöydälle.

3 §.

Hallitukselta pyydetään selostusta.

Päätettiin esittää hallitukselle toivomus, että hallituksen puolesta annettaisiin ryhmän jäsenille selostus ulko- ja sisäpolitiikasta sekä sotamme päämääristä.

4 §.

Selostus rintamajoukkojen luona käyneiltä.

Päätettiin Lumpeen ehdotuksesta, että rintamajoukkojen luona käyneiden ryhmän jäsenten puolesta annetaan jossakin ryhmäkokouksessa selostuksia käynneistään.

V a k u u d e k s i :

Puheenjohtaja.

Uuno Penttinen
Sihteeri.

T a r k i s t e t t u :

Albin Laponen

Yrjö Kämäläinen

Pöytäkirja

Sosialidemokraattisen Eduskuntaryhmän kokouksesta, joka pidettiin ryhmähuoneessa eduskuntatalossa 9 p:nä syyskuuta 1941. Kokous alkoi kello 14,25. Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: Erich, Halonen ja Voionmaa. Kokouksessa oli saapuvilla puoluesihteerit Aaltonen. Puhetta johti Tanner ja pöytäkirjan kirjoitti Aattela.

1 §.

Läsnäolo-oikeus.

Puoluelehtien toimittajat Raf. Rinne, A. Airisto ja H.L. Mäkinen pyysivät lupaa olla saapuvilla ryhmäkokouksessa.

Pyyntöön suostuttiin.

2 §.

Lomanpyyntöjä.

Ryhmän jäsenet G. Anderrson, O. Peltonen ja Wenman pyysivät vapautusta eduskuntatyöstä t.k:n 12 päiväksi.

Pyyntöihin suostuttiin.

Esiteltiin Jussi Raatikaisen kirjelmä, josta ilmeni, että hän Sortavalan kaupungin hoitokunnan jäsenenä on saanut nimityksen eräiden sotilashallinnon alaisten tehtävien hoitamiseen Sortavalassa, ja tämän vuoksi kirjelmän lähettäjä pyysi, että hänelle sanotun hoitokunnan ainoana sosialidemokraattisena jäsenenä myönnettäisiin vapautusta eduskuntatyöstä kuukauden ajaksi. (Liite 1)

Lyhyen keskustelun jälkeen pyyntöön suostuttiin.

3 §.

Reinikaisen vapauttaminen eduskuntatyöstä.

Esiteltiin ryhmän toisen puheenjohtajan Reinikaisen ryhmälle osoittama kirjelmä, jossa hän anoi, että ryhmä vapauttaisi hänet eduskuntatyöstä, koska toimensa keskusviraston päällikkönä niin tarkoin vie hänen aikansa, ettei hän enää voi tunnollisesti hoitaa kansanedustajan tehtävää. (Liite 2)

Asia lähetettiin v.v. käsiteltäväksi.

4 §.

Tannerin selostus.

Ryhmän puheenjohtaja, ministeri Tanner esitti ryhmän jäsenille selostuksen.

Puhuja selosti aluksi paraillaan käytävän puolustustaistelun alkuvaiheita. Hän teki selkoa Saksan ja Venäjän välisen kehityksen.